Clarissimi Viri,

ADRIANI HEEREBOORD,

Philosophiæ Professoris Ordinarii,

DISPUTATIONUM

De *Concursu*,

EXAMEN,

A

JOHANNE STEARNE,

M. D. institutum.

AD

Amicum suum, JOHANNEM RAWLINUM.

Flumina concurrent duriter, Sap. 5. 23.

DUBLINII,
Typis *Guilielmi Bladen*, M DC LX. I.

07-86

Clariſſimi Viri,
ADRIANI HEEREBOORDI,
Diſputationum de *Concurſu*,
EXAMEN,
A
JOHANNE STEARNE, M.D inſtitutum.

Præfatio.

Multæ res difficiles, non poteſt eas homo explicare ſermone, Eccl. C. 1. v. 8. Hæc rerum difficultas non tantùm philoſophandi libertatem, verùm etiam errandi veniam mereri videtur. Nos iſtâ libertate, non hac veniâ freti, *Anim. Medel.* L. 2.

C. II. adversus Concursum non ita pridem disseruimus: Et, quamvis argumentis ibidem ad nostram sententiam stabiliendam adductis, quorum non pauca sunt planè nova, nondùm quispiam satisfecerit; nihilominùs conviciis longè gravissimis oneratur nostra ista dissertatio. Veritatis fatum est, cùm, postquàm tyrannide erroris consuetudine roborati veluti devicta diutiùs jacuerit, quasi postliminio redit, malè audire. Non itaq, ut calumnias, quas ferre veritati solenne est, amoliamur; nec tam ut nostram sententiam novis argumentis confirmemus; quàm ut Respublica literaria tandem aliquando intelligat, quàm subleste sint ea argumenta, quibus ipsi concursus obtruditur, hunc Tractatum exaravimus. Rationes quàm plurimæ, quibus concursus stabiliri solet, nullibi fere non occurrunt. Eas quidem omnes leviculas esse olim judicavimus; sed Clarissimi

rissimi viri *Adriani Heereboordi*, Philoso-phiæ Professors Ordinarii authoritas, illarum quibusdam pondus aliquod nuperrimè adjecit : Aliàs certè vel optima argumenta, quæ concursui adstipulari videntur, ut prorsùs futilia, animadversione vix dignaremur. Quamvis autem tanti *Professoris* Authoritas, eousquè invaluerit, ut ratiocinia, aliàs planè negligenda, examine cohonestemus : si tamen præter eruditionis famam, nihil solidum attulerit, quod concursum statuminet, sententiam haud mutabimus. Nobis veritas, quàm quævis humana Authoritas, meritò pluris est. Sed ipsum *Heereboordum* audiamus.

ADRIANI HEEREBOORDI, Vol. 1. Disp. ex Philos. select. 7. de concursu, Thes. 1.

SI quid in Philosophiâ universâ arduum est ac difficile explicatu, Concursus est divinus,

in quo explicandò tam fuit à Philosophis laboratum & sudatum, ut nullibi magis: &, quod amplius est, si cubi erratum fuit periculosè, hîc quàm maximè: quare omninò meretur hæc materia seligi, ut fideliter ac juxta veritatem explicetur, præsertim, quod dextrè & rectè intellecta insignem habeat usum. *Quæritur*, An Deus causa prima vere cooperetur seu concurrat in agendo cum creaturis causis secundis. *Seu*, An causa secunda aliquid agere possit, independenter à Deo, ut causa prima non concurrat ad actionem, effectivè, proximè, immediatè? *Duæ hic sunt sententiæ oppositæ*: una *tenet, causas secundas per se solas sufficientes esse ad actiones suas eliciendas, nec Deum ad actiones istas concurrere* *Hæc sententia defensa fuit olim à* Durando *Scholastico reali, sed nec Thomista, nec Scotista, verum utriusque adversario: hic putavit, causas secundas per se effecta sua producere, nec cum illarum operatione*

peratione cauſam primam aliter concurrere, quàm cauſas ſecundas ipſas, & agendi vim primò à creatione aut generatione illis inditam, conſervando: vid. ipſum in lib. 2. Pet. Lombardi, ſententiarum Magiſtri, diſtinct. 1. quæſt. 5. Durandi *ſententiam amplexus eſt hoc ſeculo* Nicolaus Taurellus in lib. de rerum æternitate & triumpho Philoſophiæ, *niſi quod hic præter concurſum divinum etiam inſuper ſuſtulerit Dei conſervationem: & nuperrime ante annos novem prodijt* Monachus *quidam* Capucinus Burgundus, *qui hanc* Durandi *ſententiam magno molimine & ingenti volumine adſtruere conatus eſt: imò ait, hanc ſententiam* Durandi *eſſe unicum medium ac remedium tollendis litibus idoneum, quæ tot jam annos inter* Dominicanos & Jeluitas *agitantur, de ratione concurſus divini, de ſcientiâ mediâ, de naturâ libertatis, &c.* Altera *ſententia, oppoſita huic, ſtatuit Deum cauſam primam, actu*

& reverâ ac per se proximè & immediatè concurrere ad operationes causæ secundæ: itaque ex hac sententiâ, Deus non tantum permittit creaturam agere, non tantum vires concedit ac conservat ut agat, sed & ipse agit, efficit, efficaciter concurrit, cooperatur. Et cum hujus sententiæ authoribus nos facimus, ponimusque hanc thesin: Deus concurrit ad quamlibet causarum secundarum operationem, sic ut immediate ac per se influat in omnem actionem creaturæ; consequenter, in omnem effectum: estque Deus immediata, principalis, totalis causa actionis & effectus æque atque causa secunda. *Quam sententiam primum* explicabimus, *tum* probabimus.

EXAMEN.

Verum est tum objectum intellectus adæquatum, tum entis proprietas; quod itaquè

itaquè entis ambitu non circumſcribitur, id non tantùm intellectu arduum & explicatu difficile, ſed etiam impoſſibile, meritò cenſetur : Quocircà cùm concurſus inter entia numerari nequeat, *In arduis ponit nidum ſuum*, Job. 39. v. 30. Si verò entibus accenſeri debeat, (ut Cl. *Profeſſori* videtur) undè ſingularis difficultas? Eandem actionem à duabus cauſis efficientibus profluere immediatè, quàm facillimè apprehenditur. Generatio filii, immediatam cùm patris tum matris efficientiam agnoſcit; & unus idémque motus currus à duobus pluribúſve equis, ut à cauſis effectivis immediatè promanat, niſi duos motus currus, quorum alius ab uno, alius ab alio ſimul proficiſcitur, temerè comminiſcamur. Sed difficultatem cauſari oportet, ut argumentorum imbecillitati impetretur venia, idque non ſine laude. Etenim de *Heereboordo* dici poteſt, quòd quam

vis

vis fruſtrà fuerit argumentatus, *Magnis tamen excidit ausis*. A *Philoſophis* haud paucis in concurſu explicando maximoperè laboratum eſt, quoniam *ingreſſi ſunt arduа*, Jer. 4. v. 29. Et *ambulaverunt vias difficiles*, Sap. 5. v. 7. Multùm ſudârunt, ſed nè hilum quidem profecerunt. Valdè hac de re ſolicitus eſt *Profeſſor*, quia *Sicubi erratum fuit periculoſè, hic quàm maximè*. Nè ſcilicet, concurſu ſublato, cœlum ipſum corruat, metus eſt: Terror *Panicus* ipſum occupavit. Sed, concurſus fideliter & juxta veritatem explicatus, ac dextrè & rectè intellectus, *inſignem habet uſum*. Si μορμολύκειον non cogat, forſitan blanditiæ atque ſpes inanis ſuadebunt ut adhodùm reverenter de *nihilo* ſentiamus.

Quæſtio incommodè, nè dicam ridiculè, proponitur. Nam primùm, Deum concurrere eſt Deum cum creaturis agere, ita ut quærere, utrùm Deus concurrat in agendo cum

cum creaturis, idem sit, ac si quæras, an Deus agat in agendo cum creaturis. Secundò, nonne actus creaturæ & concursus Divinus sunt, etiam ex sententiâ *Heereboordi*, una & eadem actio? Quid igitur sibi vult hæc phrasis: *concurrere ad actionem?* An datur actio ad actionem? vel an eadem actio ad seipsam terminatur? Fidelem explicationem frustrà pollicetur, qui in ipso limine, veritatem, quam putat, tam manifestâ obfuscat acurologiâ. Sed, hic modus loquendi, quamlibet absurdus, patronis concursus familiaris est. Tertiò, cùm dependentia actionis creaturæ citra concursum salva sit, (uti suprà citato Capite l. 2. *Anim. Medel.* ostendimus, & infrà quoque declarabimus) eámque haud inficientur ii, qui concursum repudiant; vel propositi oblitus, vel sensus quæstionis ignarus, controversiam de concursu proponit quærendo, *An causa secunda aliquid*

aliquid agere posſit independenter a Deo; niſi ſubdolè controverſiam repræſentet, ut ſententia concurſum negans, gravaretur præjudicio, & maximè odioſa videretur. Quæſtionis autem ſenſus planus atque genuinus eſt, non an Deus agat in actione, aut ad actionem, vel an actio creaturæ à Deo dependeat; ſed an omnis actio creaturæ ſit immediatè à Deo, ut à cauſâ effectivâ.

Sententiæ priori æquior fuiſſet, ſi ipſam aliorum veterum Authorum, qui ſanè ſunt plures, iíque longè celeberrimi, & à nobis in noſtrâ de concurſu diſſertatione recenſiti, ſuffragiis munitam, Lectori candidè exhibuiſſet. *Nicolaum Taurellum* non vidimus, ejuſque, conſervationis negationem haudquaquàm admittimus. Quis fuerit *Monachus* ille *Capucinus* nobis nec conſtat, nec refert: veruntamen negationem concurſus, plurimas controverſias, eáſque graviſſimas dirimere,

dirimere, idque fœliciter, patet omnibus, quos lites de concursu moræ, & indè pendentes non latent. Posteriorem sententiam proponit, sed non sine additamento novæ acurologiæ, *influxus* scilicet *in actionem*, eámque prolixiùs explicaturus est.

HEEREBOORDUS.

II. Multis modis aliquid dicitur causa actionis: I. quia tribuit agenti virtutem operandi: quo sensu nonnullis Philosophis gravia & levia dicuntur moveri à generante, quia generans communicat eis gravitatem & levitatem, quibus movenitur. II. quia conservat virtutem, quâ aliud operatur: quo modo Medicina & herbæ dicuntur causæ visionis, quia conservant potentiam videndi. III. quia est instrumentum alteri in agendo inserviens: hoc modo securis causa est sectionis in ligno. IV. quia aliquid saltem

saltem confert in agendo, licet non totam actionem producat, ut sunt causæ partiales : sic duo equi trahunt navem. V. quia ad agendum impellit, adhortatur, suadet, objecta proponit, quæ est causa moralis. VI quia applicat activa passivis : quo sensu, qui apponit ignem domui, dicitur eam comburere. VII. quia influit in effectum & actionem immediate, conferens illi non tantum verum esse, sed & totum esse in suo genere & ordine. Deus causa est actionis causæ secundæ primo & secundo modo, quia causam secundam ac virtutem operandi in eâ creavit, & utramque conservat : causa enim secunda est ens per participationem: ideoque, quicquid habet essentiam, agendi potentiam, &c. habet ab alio; & à quo, nisi à Deo? porro non est in causa secunda potestate, ut quæ jam est & agendi potentiam habet, cras aut alio tempore sit eandemque habeat : si enim creatura sibi dare possit, ut cras sit, & eandem cras habeat potentiam agendi, quam nunc possidet,

poſſidet, quidni poſſit ſibi dare, ut ſemper ſit & ſemper iſtam agendi potentiam habeat? atqui hoc eſt abſurdum: Ergo quod cauſa ſecunda in eſſe perſeveret eandemque habeat alio tempore agendi potentiam, quam nunc habet: eſt ab alio, & à quo, niſi ab eo qui primum eam fecit? Deum itaque eſſe cauſam actionis cauſæ ſecundæ I. & II. modo extra omne eſt dubium: ſed cauſa eſt tantum per creationem & conſervationem, nec-dum per cooperationem aut concurſum. ut enim ſic ſit cauſa actionis cauſæ ſecundæ, aliquid amplius præter virtutis agendi in cauſâ ſecundâ creationem ac conſervationem requiritur, ut th. 5. probabimus. III. modo, Deus nequaquam eſt cauſa actionis cauſæ ſecundæ, quia quoties Deus eſt cauſa, nunquam eſt inſtrumentalis, ſed ſemper principalis. IV. modo, Deus neutiquam eſt cauſa actionis cauſæ ſecundæ, quia aliquam tantum partem actionis produceret, & reliqua pars actionis fieret à cauſâ ſecundâ ſine influxu

prima,

prima, quod utrumque est absurdum: & imperfectio foret in Deo, dicere, quod sit causa in agendo partialis: est enim totalis. V. & VI. modo, Deus non est proprie causa actionis causæ secundæ, quia sic tantum foret mediata; at Deus immediata est causa cum agit. Restat ergo VII. modus, ut Deus *sit* causa actionis causæ secundæ, quatenus in eam vere ac principaliter influit, eique totum esse immediate tribuit; *& hoc est quod vocamus, Dei* concursum *seu cooperationem.*

EXAMEN.

Modos primum & secundum libenter agnoscimus. Tertium Deo adscribere ridiculum est. Quartus est plane impossibilis. Etenim, actionem partes habere, quarum altera ab unâ causâ, altera ab aliâ promanat, est purum putum figmentum. Duo quidem

equi

equi unam eandémque navem, quæ partes habet, trahunt: verùm cùm navis trahitur à duobus equis, non datur una pars motus, quæ ab hoc equo, alia quæ ab isto proficiscitur. Causa non ideò *partialis* dicitur, quia *partis actionis* causa est, sed quia conjuncta alteri ejusdem speciei atque ordinis causa est. Quintus modus negari non potest. Deus gratiâ infusâ ad operandum impellit, præceptis adhortatur, beneficiis suadet, objecta proponit. Sextus modus perquàm manifestus est, si de agentibus naturalibus sermo instituatur; sin de liberis differamus, metaphorâ opus est. Objectum, quod Deus voluntati per intellectum applicat, in voluntatem non nisi *metaphoricè* agit, uti *Anim. Med.* L. 1. demonstravimus. Ex modis enumeratis *Professor* primum quidem & secundum amplexatur; eos vero ad hoc ut Deus sit causa actionis causæ secundæ sufficere negat.

Quod quoniam Thesi quintâ probare polli-
cetur, eousquè responsum differemus. Ter-
tius modus & illi & nobis displicet; *sed pe-
titione principii* cum Deo non competere
probat. Argumentatur enim in hunc mo-
dum: *Tertio modo*, id est, tanquam instru-
mentum, *Deus nequaquàm est causa actionis
causæ secundæ, quia quotiès Deus est causa, nun-
quam est instrumentalis, sed semper principalis.*

Quod ad quartum modum attinet, quo-
niam esse causam *partialem*, aliquam involvit imperfectionem, cum Deo imputandum esse unà cum *Professore* inficiamur: sed cùm imaginatur ideò causam vocari *partialem*, quia partis tantùm actionis causa est, mirum in modum hallucinatur. De modis quinto & sexto quid sentiendum sit, paulò antè dictum est. Sed *Heereboordi Logicam* animadvertat Lector. *Quinto, & sexto modo*, (inquit) *Deus non est propriè causa actionis causæ secundæ,*

secundæ, quia sic tantùm foret mediata; at Deus immediata est causa cum agit. Hoc est, Deus propriè causa non est, quia est causa *mediata*; quasi esse causam *mediatam*, sit esse causam non nisi *impropriè*. Hæccine Dialectica *Lugduni Batavorum?* Reliquus est septimus, (qui *Professori* in delitiis est) videlicèt, *Deus est causa actionis causæ secundæ, quatenùs in eam verè ac principaliter influit, eique totum esse immediatè tribuit; & hoc est quod vocamus, Dei concursum seu cooperationem.* Ad hunc *concursum* demonstrandum, vel imbecillitatis argumentorum conscius tardiùs accedit; vel quia ingenium omne, *Batavum* esse credit, rem, quæ pauculis verbis satis dilucidè proponi potest, operosâ & prolixâ explicatione indigere existimat; vel denique, argumenta sua, adhuc differenda, tam longum merèri apparatum, & nè citra illum vilescerent, periculum esse, autumat *Heereboordus*. Ut-

cunque, explicationes, quas adornat, sunt ferendæ; & argumenta expectanda.

HEEREBOORDUS.

III. Deus in concurrendo causa est actionis causæ secundæ: Principalis, *quia non est necesse ejus virtutem aliunde excitari*: totalis, *quia in suo genere & ordine totam actionem producit*: immediata, *quia ipsam actionem & effectum causæ secundæ attingit sine ullo medio*: At, *dices*, Causa prima operatur mediis secundis, ergo earum actiones & effecta non attingit immediatè. *Respond. Deum agere mediis causis secundis, nihil est aliud, quam, Deum admittere concausam, vel causam sociam, & consortium alterius agentis, quod nihil impedit, quominus omnes secundarum causarum actiones atq; effecta immediate attingat. Quod ut intelligatur, explicandum est, quomodo aliqua causa,*

&

& Deus, dicatur agere immediate, alia mediate: causa dicitur agere, vel mediate, vel immediate, tum quoad suppositum, tum quoad virtutem: *illa causa agit* immediate immediatione suppositi, *inter quam & effectum seu rem patientem nullum aliud suppositum singulare per se subsistens interjectum est, quo pacto aqua manum abluit refrigeratque*: *contra* mediate *agit causa* mediatione suppositi, *inter quam & effectum seu rem quæ patitur aliud cadit suppositum, ut inter fabrum & statuam securis. Illa causa agit* immediate immediatione virtutis, *quæ agit per virtutem sibi propriam, & non, ut ageret, mutuo acceptam: quo pacto ignis calore suo, sibi proprio, & ad calefaciendum non aliunde commodato, aquam calefacit*: *contrà* mediatè mediatione virtutis, *quæ per virtutem, non suam aut sibi propriam, sed aliunde acceptam ac commodatam, operatur, ut cum luna lumine à sole mutuatitio terram*

illuminat, aut aqua calida manum calefacit: virtus illuminandi, non lunæ, sed solis, media est inter lunam illuminantem & illuminationem, quæ virtus quia alterius est corporis, dicitur luna illuminare mediate mediatione virtutis, id est mediante virtute solis: sic aqua calefacit mediante virtute ignis, unde dicitur calefacere mediate mediatione virtutis. Deus *cum quovis agente creato* concurrit immediatè, immediatione, *tum virtutis, tum suppositi*: virtutis, *quia agit propriâ virtute non aliunde commodatâ*: suppositi, *quia per suam substantiam rem attingit, ipsa enim Dei substantia ejus est virtus. Sed enim dicet quis, ex hac explicatione sequitur,* nullam causam secundam agere immediate immediatione virtutis, quandoquidem omnis causæ secundæ virtus à prima est quasi mutuo accepta, commodata, & communicata. *Resp. Certè nullum agens creatum agit immediate immediatione virtutis, si per virtutem*

em immediatam intelligas omni modo indepen
entem & nullo modo aliunde acceptam : ſed ſi
nteligas virtutem, licet à Deo acceptam & de-
endentem, cauſæ tamen ſecundæ ingenitam,
ativam, non aliunde, cum jam eſt & operabi-
ur, ſicut frigus aquæ nativum eſt, calor adven-
itius, jam multa ex agentibus creatis agunt im-
mediate immediatione virtutis, alia non item:
& hæc res tota conſiſtit in modo loquendi.

EXAMEN.

De cauſalitatis Divinæ vel *principatu* vel *totalitate* nullam movemus litem : ſed *immediatio Profeſſori* negotium faceſſit, ipſum torquet haud mediocriter. Non ignorat cauſam primam agere mediis cauſis ſecundis; quod quoniam *immediationi* è diametro adverſari videtur, ut inter cauſandi *immediationem*, & *mediationem* per cauſas ſecundas

concordiam instituat, nullum non movet lapidem. Dicit Deum agere mediis causis secundis, nihil aliud esse, quàm Deum admittere concausam, vel causam sociam & consortium alterius agentis, quod nihil impedit, quò minùs omnes secundarum causarum actiones atque effecta immediatè attingat. Ex quo jacta fuerunt mundi fundamenta, tam insulsa, tam insipida interpretatio in publicum non prodivit. Nam, unam causam, aliâ mediante agere, dicit hujus ad illam, subjectionem atque subordinationem; non concausalitatem, societatem & consortium, quæ æqualitatem sonant. Duo equi currum trahunt: num unus alio medians trahit, quia in muneris istius *consortium* admittitur? An pater est *mediata* filii causa, quia fœminam tanquam *sociam* & procreandi concausam sibi adsciscit? An non *mediatio*, & *concausalitas* seu *consortium* vel *societas*, contraria significent,

cent, penes æquum & ſobrium Lectorem judicium eſto. Quod verò ad illam ſpectat diſtinctionem vel *mediationis* vel *immediationis* in eam quæ eſt *ſuppoſiti*, atque eam quæ *virtutis* eſt, (quâ ſeſe explicare conatur) *Profeſſoris* inſtituto nihil conducit. Nam primùm, Deum agere *immediatè immediatione ſuppoſiti*, quandocunque agit, in confeſſo eſt, quoniam eſt in omnibus rebus per *eſſentiam*, per *præſentiam*, & per *potentiam*, ut loquitur *Schola*. Secundò, ſi cauſam agere *immediatè immediatione virtutis*, ſit (uti vult *Profeſſor*) agere per virtutem aliundè non acceptam, procul omni dubio Deus agit *immediatè immediatione virtutis*, quandocunque agit; niſi hominem adeò veſanum, comminiſcamur, ut Deum virtutem ſuam ab aliquo mutuari exiſtimet. Sed quid hæc ad rhombum? Non quæritur an Deus ſit cuilibet rei intimè præſens, vel an, cùm agit, agat per virtutem mutuatitiam

tuatitiam; ſed quæritur an detur concurſus, ſeu an omnis actio creaturæ ſit immediatè à Deo ut ejus cauſâ effectivâ. Tertiò, juxta *Profeſſoris* deſcriptionem *mediationis virtutis*, nulla cauſa ſecunda agit *immediatè immediatione virtutis*, quia omnis cauſa ſecunda agit per virtutem à Deo acceptam, quod incommodum ut devitet, virtutem, in nativam, & adſcititiam diſtribuit; ſed fruſtrà, quoniam agere *immediatè immediatione virtutis*, eſt, ſi vera ſit *Heereboordi* definitio, agere per virtutem non aliundè communicatam; aliundè communicari, virtuti tum nativæ tum adſcititiæ ex æquo competit; & eſſe nativam vel adſcititiam, ad *mediationem* vel *immediationem* operandi nihil omninò facit. Quartò, illa *mediationis* in eam quæ *ſuppoſiti* & eam quæ *virtutis* eſt, diſtributio, prout à *Profeſſore* hîc loci explicatur, Deum agere mediantibus creaturis ſuis, ſeu mediis cauſis ſecundis,

idem

dem valere, ac si dicas, Deum concausam admittere, neutiquam ostendit. Nam consortium causalitatis nec est mediatio *suppositi*, nec *virtutis* mediatio: non *suppositi*, quia mediatio *suppositi*, Deo, quoniam à nullâ distat creaturâ, nunquam competit: nec *virtutis*, Deus enim, quoniam virtutem operandi non aliundè recipit, non potest mediatè agere mediatione *virtutis*. Certè, aut Deum agere mediante causâ secundâ citra ullam mediationem *Hecreboordianam* credendum est; aut mediatio ex illius sententiâ in tres species distribuenda est, in mediationem scilicet *suppositi*, mediationem *virtutis*, & mediationem *concausalitatis*, quæ postrema mediatio omnibus retrò actis sæculis hactenùs inaudita fuit. Quintò, si causam habere aliam in agendo sociam, seu concausam, sit, illam hâc mediante agere, tam secunda causa, mediante primâ, quàm prima mediante

ante ſecundâ operatur, quia ut creatura Dei ita Deus creaturæ concauſa eſt, niſi concauſam ſine concauſâ, vel cauſam ſociam ſine ſociâ ſubſiſtere poſſe ſtatuamus. *Heereboordus*, explicationum ſuarum hactenùs infœliciter prodigus, ad argumenta tandem ſeſe accingit.

HEEREBOORDUS.

IV. Explicatâ ſententiâ noſtrâ, probandum reſtat, Deum immediate ac verè influere cooperando in omnem actionem & effectum cauſæ ſecundæ. *I. probamus ex communi axiomate, quod eſt veriſſimum* : Modus operandi ſequitur modum eſſendi: *hinc ſic concludimus. Si omnes cauſa ſecundæ dependent à Deo in eſſe, dependent quoque in operari, ita ut non minus Deus vere & immediate concurrat ad earum operationes quam ad earum eſſe. Atqui omnes*

cauſæ

uſæ ſecundæ dependent à Deo quoad ſuum eſſe,
od th. 2. hujus diſput. *invictè eſt oſtenſum,*
aliàs confirmatum th. 6. diſp. 2. ex ſelectis
iſp. *Ergo, &c. Tota conſequentiæ ratio inni-*
tur axiomati à nobis allato, quod tam evidens
iſum eſt Ariſtoteli, *ut, licet ad graviſſimas*
uæſtiones enodandas aſſumſerit, nunquam ta-
men ipſum probare vel tentaverit, vel labora-
verit : ut exemplum proferam, conſtat ex lib.
1. de Anim. c. 12. & ſeq. Ariſtotelem *ver-*
ſari in animæ intelligentis ſeparatione poſſibili
demonſtrandâ; ad quam rem ut viam ſibi ſter-
nat, ſtatuit primò accipiendum eſſe, an aliquis
ſit actus animæ proprius, à corpore non depen-
dens; quia hoc poſito, inquit, fieri poteſt ut ipſa
quoque anima ſeparetur; hinc apparet axioma
noſtrum, cui totus Philoſophi *diſcurſus innititur, præſupponi, ut certum & evidens: & certè,*
ſi modus operandi abſolvi poteſt ab illa dependen-
tiâ, quam involvit modus eſſendi, non liceret
concludere

concludere ex eo quod modus operandi animæ intelligentis sit independens à corpore, ipsam animam esse independentem quoad modum essendi, quæ tamen consequentia apud Aristotelem *& omnes hactenus* Philosophos *valida fuit. Et quid nunc obstabit, si hoc nostrum axioma in dubium vocetur, quo minus brutorum animas post mortem existimentur superstites & immortales, quandoquidem eas non permanere concluſum est hactenus, quod animarum in brutis operationes à corpore dependeant. Maneat ergo immotum hoc principium,* modus operandi sequitur modum essendi, *& salva est consequentia nostra ei innixa,* si causæ secundæ dependeant in esse à Deo, etiam in operari dependebunt. *Sed alia hic* exceptio, *ad nostrum argumentum proferri solita, est diluenda, nam distinguunt Adversarii nostræ enunciationis hypothetica consequens hoc modo: si creatura dependet à Deo immediate in esse, Ergo & in operari*

ari sic à Deo dependebit, ut permittente, *con-*
cedunt, ut coefficiente, *negant*. *Resp. distin-*
ctio nulla est: *nam si modus essendi proprius cre-*
aturæ est esse dependenter à Deo non solum per-
mittente, sed reverâ, physice, & immediate in-
fluente, sequitur ejus modum operandi pendere
similiter à Deo, non permittente solum, sed re-
verâ, physicè, & immediatè influente: sed verum
est prius ex th. 2. hujus disp. & disp. 2. th. 6.
Ergo & posterius. Sed verò quia hac permissio
est asyli instar, ad quod solent recurrere Adver-
sarij in hoc negotio, plane eam destruemus, ea-
demque operâ sententiam nostram nova ratione
adstruemus.

EXAMEN.

Cùm essentia sit operationum suarum causa principalis; cúmque effectus nullam sortiantur perfectionem, nisi quam à causâ suâ principali

principali mutuantur; ex operationis animæ independentiâ à corpore, ipsius animæ à corpore independentiam, *Aristoteles* aliíq; *Philosophi* rectissimè concludunt: & generatim à majori vel minori operationum excellentiâ, majorem vel minorem essentiæ excellentiam demonstrant. Sensus itaque axiomatis istius: *modus operandi sequitur modum essendi*, est, quòd, quoniam operatio essentiam, ut causam sui principalem sequitur, operatio essentiæ propria, est magis vel minùs perfecta, prout magis vel minùs perfecta est essentia, à quâ ut effectus proficiscitur. Jam quomodò hoc axioma concursum demonstret, videamus. Deus est essentiæ causa efficiens & immediata, ergò & operationis ejus est causa efficiens & immediata, quia *modus operandi sequitur modum essendi*, seu quia quò magis vel minùs perfecta est essentia, eò magis vel minùs perfecta est operatio

ipsi

ipsi propria. Eadem planè ratione, quoniam nimirùm, *modus operandi sequitur modum essendi*, probare licet, quòd cras pluet, quia baculus stat in angulo. Ita tamen argumentatur Clarissimus *Professor*. *Hinc* [ex isto axiomate] *sic concludimus*, (inquit) *Si omnes causæ secundæ dependent à Deo in esse, dependent quoque in operari, ita ut non minùs verè & immediatè concurrat ad earum operationes quàm ad earum esse.* Ut hujus argumentationis vanitas plenius innotescat, observatu haud indignum est, quòd ejus tenore, Deus æquali veritate & immediatione ad creaturarum operationes, & ad earum essentias concurrit; Atque ita, ad operationes angelorum, & animarum rationalium, si creando infundantur, & infundendo creentur, (ut vulgò creditur) neutiquam concurrit, quoniam ad productionem vel angelorum vel animarum rationalium non concurrit.

Tam illorum, quàm harum ſolitaria cauſa eſt. Sed hoc παρόρεαμα ipſi condonamus, ejúſque argumentationem in formam commodiorem reducimus: nempè, creaturæ eſſentia immediatè dependet à Deo, ut à cauſâ efficiente, ergò creaturæ operatio à Deo immediatè dependet, ut à cauſâ efficiente; conſequentia vera eſt, quia *modus operandi ſequitur modum eſſendi.* Docent *Dialectici*, quòd *medium concludere neſcit*; vitioſa itaque eſt hujuſmodi argumentatio: homo eſt immediatè animal, Petrus eſt immediatè homo, ergò Petrus eſt immediatè animal: aut hæc; Pater eſt immediatè genitus ab avo, filius eſt immediatè genitus à Patre, ergò filius eſt immediatè genitus ab avo. Ad eundem modum procedit *Profeſſoris* argumentum; τὸ eſſe creaturæ eſt à Deo efficienter & immediatè, τὸ operari creaturæ eſt efficienter & immediatè (ſi mediatè tantùm,

ùm, syllogismus magis vitiosus est) ab essentiâ creaturæ, ergò τὸ operari creaturæ est efficienter & immediatè à Deo. *Modus operandi sequitur modum essendi*, & dependentia est modus tum operandi tum essendi; quocircà dependentia operationis vi istius axiomatis, non immediata est, sed mediata, nisi dependentiarum immediatarum, alteram alteram sequi arbitremur. Quid, quæso, aliud est dependentiam operationis à Deo, (quæ operandi modus est) sequi essentiæ à Deo dependentiam, (quæ essendi modus est) quàm operationem à Deo dependere, quia ab essentiâ, quæ dependet à Deo, dependet? aut quid est, unius rei dependentiam, alterius dependentiam sequi, quàm rem illam hâc mediante dependere? Est quidem generalis quædam à Deo dependentia, eáque immediata, quâ ejus omnipotentiæ nihil non subditum est; Hæc

à Divinâ efficientiâ non proficiſcitur, quoniam ipſa pravitas, cujus Deus cauſa efficiens non eſt, eſt immediatè in poteſtate Dei, id eſt, poteſt Deus pro arbitrio ſuo atque infinitâ potentiâ prohibere vel nè ſit vel nè porrò ſit: eſt & alia dependentia non ita generalis, ſed immediata, quâ res à Deo immediatè productæ & conſervatæ, ab ipſo dependent: datur & tertia dependentia, ſpecialis ac mediata, quâ actiones creaturæ à Deo dependent. Eatenùs enim à Deo dependent quatenùs dependent ab iis rebus, quæ priori dependentiâ à Deo dependent: ex eo verò quòd eſſentia creaturæ modo ſecundo dependet, inferre quòd ejus operatio ſimiliter dependet, ídque quia *modus operandi ſequitur modum eſſendi*, idem eſt, ac ſi colligas octo gradus caloris hujus ignis eſſe immediatè ab alio igne, quia gradus iſti (qui caloris modi ſunt) ſequuntur hujus ignis eſſentiam

quo entiam, quæ eſt immediatè ab alio igne.
a effi rivolam iſtam exceptionem, quam *Profeſ-*
eſtate*r* adducit & contra quam diſputat,
uo at quia nobis inſtar aſyli non eſt, nec eâ
nè ſit obis opus eſt, miſſum facimus; tantùm
a not ciſcitari libet, quid ſibi vult *Profeſſor*, cùm
Dec licit: *modum operandi pendere ſimiliter à*
o ipſo *Deo?* Modus operandi, quem magno cona-
peci u probare ſatagit, eſt operationis à Deo
Dec lependentia. Num operandi dependentia
dent à Deo, pendet ſimiliter à Deo? Hæc de
pri primo argumento, ſuccedat ſecundum.
x e
und
ſimi

HEEREBOORDUS.

ran *V. Ergo probamus II.* aliquid amplius in
liga Dei concurſu dandum eſſe quàm virium
me ſuppeditationem, earum conſervationem,
i ca aut nudam agendi permiſſionem, *hoc modo.*
s el *Si Deus conceſſâ & conſervatâ agendi vel non*
ian

agendi facultate ſolum permittit creaturam agere vel non agere, tum nihil amplius præſtat, cum creatura agit, quam cum non agit; cum hoc modo agit, quam cum alio modo: cum bene agit, quam cum male: at iſta ſunt abſurda: Ergo & abſurdum eſt, Deum in operationibus creaturarum nihilo plus agere, quam vires dare, conſervare, & permittere ut agant: imo vero præter iſta, occaſiones & incitamenta cauſis ſecundis ad agendum objicit, impedimenta ſuſpendit, ipſe actu cum ijs influit, concurrit, coëfficit, cooperatur, earum actiones concurrendo dirigit, determinat, &c. quæ plus ſignificant, quam nudam permiſſionem, aut facultatis in agendo largitionem aut conſervationem: iſta autem Deum agere circa operationes cauſarum ſecundarum, probari poſſet, niſi id nimis eſſet manifeſtum, & probatum exaret in Theolog. naturalis & ſupernaturalis ſcriptoribus.

Examen.

EXAMEN.

Hoc *Professoris* argumentum est *Leonardi Lessii*, eique *Anim. Med.* L. 2. C. 11. satisfecimus. Sed, quid si Deus hominem in manu consilii sui relinquat? Non vult *Professor* ut Deus cum creaturis agat, cùm creaturæ non agunt. Cùm verò benè agunt, vide Lector, quantum ad bonam actionem confert. Præcepto ad illam hortatur & obligat, gratiâ infusâ excitat & inclinat, proponendo præmia allicit, occasiones suppeditando invitat, impedimenta removet; contrariam prohibet, & ab ipsâ, minando deterret; ita ut actionem bonam Deus jure sibi vendicet, actio verò mala soli adscribatur creaturæ. Cùm malè agit creatura, non Deo ad malè agendum trahente, malè agit; sed cùm benè, non nisi Deo ad benè agendum trahente, benè agit. Quomodò

verò homines ad bonum trahit? non impulsu neceſſitante, ſeu naturam hominum violante, ſed ſuaviter & more humano. *In funiculis Adam trahit eos, in vinculis charitatis*, Hos, C. 11. v. 4. Cur autem *Profeſſor* objiceret, quòd, ſi concurſus non admittatur, Deus non magis agit, cùm creatura benè agit, quàm cùm malè, mirari licet; quoniam illius concurſu admiſſo, non minùs agit Deus cùm homo malè agit, quàm cùm benè. Quod ex *Heereboordi* principiis ſic demonſtramus: *modus operandi ſequitur modum eſſendi*, ergò actio creaturæ eſt à Deo immediatè & efficienter, quoniam eſſe creaturæ efficienter & immediatè à Deo eſt. Hæc eſt ipſiſſima *Heereboordi* argumentatio. Jam progredimur: ſed actio mala, non minùs quàm bona, ſequitur eſſe creaturæ, quod à Deo eſt immediatè & efficienter, ergò actio mala, non minùs

quàm

quàm bonâ, eſt immediatè & efficienter à Deo. *Si modus eſſendi proprius creaturæ* (inquit ſuprà theſi 4.) *eſt eſſe dependenter à Deo non ſolùm permittente, ſed reverâ, phyſicè, & immediatè influente, ſequitur ejus modum operandi pendere ſimiliter à Deo, non permittente ſolùm, ſed reverâ, phyſicè, & immediatè influente: ſed verum eſt prius, ergò & poſterius.* Ex ejuſdem quoque principiis, ad actionem bonam, quàm ad malam, nihil amplius exigi, infrà fuſiùs oſtendetur. Reſpondebit forſitan *Profeſſor*, quòd Deus in actionem, quæ mala eſt, non in malitiam, quia eſt mera privatio, phyſicè & immediatè influit. Contrà: primùm, malitiam eſſe quid poſitivum, *Anim. Medel.* L. 2. C. 16. demonſtravimus. Secundò, ſi malitia ſit mera privatio, & Deus ideò dicatur plus agere, cùm creatura benè agit, quàm cùm malè, quia ad malitiam non concurrit; ex ſententiâ

tiâ *Heereboordi*, idcircò plus agit Deus, cùm creatura benè, quàm cùm malè agit, quia cùm malè agit, Deus non producit, quod produci non poteſt, ſeu quia privationis cauſa effectiva non eſt; atque hujuſmodi erit argumentum: quia Deus non producit, quod produci non poteſt, idcircò concurſus admittendus eſt, ſeu immediata & efficiens cauſa eſt omnium actionum cauſarum ſecundarum. Sed nè quis tam ridiculam argumentationem tanto *Profeſſori* non ſine injuriâ imputari exiſtimet, ejus verba repetemus. *Si Deus* (inquit) *conceſſâ & conſervatâ agendi vel non agendi facultate ſolum permittit creaturam agere vel non agere*, id eſt, ſi Deus non concurrit, ſeu ſi non eſt cauſa immediata & efficiens actionum, tum varia ſequuntur, è quibus hoc unum eſt, quòd Deus *nihil amplius præſtat, cùm benè agit creatura, quàm cùm malè*, ſed hoc inter alia abſurda

ſurda recenſet, ergò & prius abſurdum eſt; Deum ſcilicet non eſſe cauſam efficientem & immediatam actionum cauſarum ſecundarum. Quamobrèm verò Deum nihil amplius præſtare cùm creatura benè, quàm cùm male agit, abſurditate non vacat? Si actionem ipſam, quæ eſt mala, conſideremus, ea non minùs, quàm actio bona, eſt à Deo efficienter & immediatè, atque ideò hoc reſpectu nihil amplius præſtat, cùm benè agit creatura, quàm cùm malè; Reſtat igitur malitia, quam, quia privatio eſt, Deus efficere non poteſt; Ac proindè abſurdum eſt Deum nihil amplius præſtare cùm creatura benè agit, quàm cùm malè, abſurdum propterea eſt Deum non concurrere, ſeu quod eodèm recidit, quia Deus non producit improducibile, concurſus admittendus eſt. Sed præter creationem & conſervationem virium, permiſſionem, præcepta,

pro-

prohibitiones, gratiam, occaſiones, præmia & minas, *Profeſſor* aſſerit Deum cum cauſis ſecundis actu influere, concurrere, coëfficere, cooperari, earum actiones concurrendo dirigere, determinare &c. Quomodò probat, jam diſpiciamus. *Iſta* (inquit) *Deum agere circa operationes cauſarum ſecundarum, probari poſſet niſi id nimis eſſet manifeſtum, & probatum extaret in Theol. naturalis & ſupern. ſcripter.* Si res ſit nimìs manifeſta, quarè incipit hæc *Profeſſoris* diſputatio à querelâ de difficultate, & ſudore philoſophico indè promanante? Si res ſit nimis manifeſta, quid opus eſt tot de concurſu diſſertationibus, tóque explicationibus *Heereboordianis?* Si res denique ſit nimis manifeſta, cur concurſum duplici argumento probare conatur? Sed, doctiſſimum *Profeſſorem*, ſe nondum concurſum probâſſe, non latet: illi ſatis eſt, quòd res eſt nimis manifeſta, & quòd probari

bari posset, nisi quòd ab aliis probaretur. Expectavimus demonstrationem concursus, sed hunc laborem à se prudens amolitur *Heereboordus*. Res nimis manifesta est, & probatur ab aliis. Pergit *Professor*.

HEEREBOORDUS.

VI. Hæc efficacia *ac* realitas concursus *divini contra* Durandum *stabilita, poni debet* circa omnes omnium causarum secundarum actiones; *etiam illas quæ sunt peccaminosæ, id est, afficiuntur malitiâ: dico expresse, circa* actiones *malas, non circa malitiam actionum: circa* actiones *malas,* ut *sunt* actiones: *sic enim bonæ sunt in genere naturæ ac suo modo entia. consequenter, & dependent à Deo cum exercentur: itaque licet actiones quædam respectu creaturarum fiant subjectum malitiæ, ipsæ tamen actiones non exercentur nisi dependenter à concursu divino: alioquin aliquid, quod revera*

est

est & existit, eximeretur Dei providentia & efficientia. Quare nuda Dei permissio à nonnullis invecta circa actiones creaturarum, vel in genere vel specie malas, figmentum est derivatum ex hac sententiâ Durandi *jam refutatâ. Concludimus* : Deus non tantum vires largiendo, conservando, aut otiosè permittendo, sed efficaciter operando concurrit ad actiones, tum malas, quâ sunt actiones suoque modo entia in genere naturæ : sed ad malitiam concurrit tantum permittendo : ad bonitatem, novo & speciali gratiæ influxu insuper de novo quasi cooperando.

EXAMEN.

Metuit *Professor* nè actiones peccaminosæ concursui divino surripiantur. Ex ipsius sententiâ, Dei providentia salva non est, nisi concursus Dei Optimi Maximi ad actiones etiam

etiam peſſimas extendatur. Nos *Anim. Medel.* L. 2. actiones eſſe poſitivè malas; Deum ad actiones malas, ſive poſitivè, ſive privativè ſint malæ, non concurrere; actuum elicitorum permiſſionem propriè ſic dictam non dari; permiſſionem malitiæ, quam tuentur adverſarii, eſſe rem prorſùs abominandam; actiones denique malas efficientiæ divinæ, non providentiæ eximendas eſſe, fuſiùs demonſtravimus. Actum agere nolumus; eò *Lectorem* ablegamus. Hîc loci unicum errorem, ſed egregium, obſervare ſufficiat. Cùm enim concurſus (ſi detur) & actio creaturæ, ſint una atque eadem actio; (ut ipſe *Heereboordus* poſteà fatetur) cumque eadem actio à ſe ipſâ dependere nequeat; falſiſſimum eſt quod aſſerit *Profeſſor*, nimirùm, *Actiones non exerceri niſi dependenter à concurſu divino.*

Heereboordi

HEEREBOORDI, Disput. 8. de concursu causæ primæ, Thes. 1.

DAri Concursum Divinum, & Deum verè esse *causam omnium effectuum & actionum, quæ à causis secundis producuntur ac proficiscuntur*, disputat. septimâ ostendimus, *eum præter potentiæ activæ in causis secundis creationem, præter ejus conservationem, præter permissionem in agendo concessam, aliquid amplius in agendo fieri, circa actiones causæ secundæ omnes, etiam vitiosas, scilicet efficaciam aliquam, realitatem & actualitatem aliquam ab eo proficisci, qua efficaciter, revera, actu, ipsam causæ secundæ actionem comproducit, exposuimus ac probavimus.* Nunc, quid sit ille concursus aut cooperatio, in quo consistat, & qua ratione causa prima cum causis secundis ad quemcumque effectum concurrat, &

cooperetur

cooperetur in omnibus actionibus omnium creaturarum, *explicandum restat, quod explicatu fatemur esse tam difficile, ut nihil sit in totâ Philosophiâ difficilius: verum difficultatem compensabit maxima hic utilitas: Nos perspicuitati, in re obscurâ, studebimus, & primum varios modos distincte recensebimus, quibus varii varie concursum Dei explicant, actum quomodo hic sit sentiendum & loquendum docebimus.*

EXAMEN.

QUàm fœliciter superiori disputatione concursum explicârit *Heereboordus*, & quàm strenuè ac nervosè ipsum demonstrârit, ex nostro Responso judicet *Lector*. Nunc, non sine querelâ de gravissimâ difficultate, & gloriatione de maximâ utilitate, pro more suo, accingit se ad explicandum quid sit ille

concurſus, aut cooperatio, in quo conſiſtat, & quâ ratione cauſa prima cum cauſis ſecundis ad quemcumque effectum concurrat, & cooperetur in omnibus actionibus omnium creaturarum. Sed cui uſui niſi litibus penè innumeris & procreandis & fovendis inſervit concurſus? Certè, contrarietas opinionum de concurſu, (quas paulò pòſt recenſet *Heereboordus*) non dari concurſum, irrefragabili argumento eſt. Nam, cùm quâ ratione una actio efficientiæ divinæ eximitur, eâdem & omnis alia eximatur; cùm omnes opiniones de concurſu ſint actiones cauſarum ſecundarum; cùm deniq; earum opinionum nonnullas, falſas eſſe ſit neceſſe; ſi Deus ad falſas iſtas de concurſu opiniones non concurrat, ſeu ſi illarum falſarum opinionum non ſit efficiens & immediata cauſa, nec ad alias actiones concurrit, ſeu aliarum actionum cauſarum ſecundarum non eſt cauſa efficiens

efficiens & immediata: Sed Deus, opinionis, quæ falsa est, causa efficiens & immediata esse non potest, aliàs fides, quam Deo adhibemus, periclitaretur, evanesceret. Etenim, si verum sit, Deum, qui *prima veritas* est, posse esse causam efficientem & immediatam opinionis, quæ falsa est, quidni & tota *S. Scriptura*, licèt à Deo, ut causâ efficienti & immediatâ proficiscatur, falsa esse possit? Num de veritate oraculorum Divinorum certi esse possumus, si opinionis alicujus, quæ *falsa* est, Deum, efficientem atque immediatam causam esse constet? Vide *Anim. Medel.* L. 2. C. 11. ubi hoc argumentum fusiùs prosecuti sumus, atque à cavillis & exceptionibus vindicavimus. Dixit *Professor* Disp. præcedenti, Deum concurrendo dirigere & determinare actiones causarum secundarum. Num *prima veritas concurrendo* dirigit & determinat creaturam su-

am ad *falsam* de *concursu* opinionem? Tuam hîc, *Professor*, appello conscientiam.

HEEREBOORDUS.

II. ¶ Quidam *ponunt concursum divinum* in Dei volitione simpliciter: *& his, Deum concurrere cum causis secundis, nihil est aliud, quàm Deum velle actus causarum secundarum: sed hi confundunt voluntatem cooperandi seu decretum, cum ipsâ cooperatione actuali, & voluntatis ac decreti executione: ille concursus vocatur à* Scholasticis *concursus* intra, *& distinguitur à concursu* ad extra, *de quo nos nunc agimus.* ¶ Alii *volunt, Deum cum creaturis ad earum actiones non aliter concurrere, quam* quatenus essentiam iis & agendi potestatem dat, atque utramque conservat, aut ad summum quatenus causam secundam agere permittit: *sed hi concursum cum creatione & conservatione*

ne

ne confundunt, & aliquid, quod verè ſit in rerum natura, faciunt independens à Deo, ut diſputat. ſcpt. *fuit oſtenſum.* ℊ Alii *ponunt concurſum* in virtute aliqua ſuperaddita, *quâ aiunt creaturam ſufficientem reddi ad agendum.* ℊ Alii *rurſus ponunt concurſum* in motione *rerum creatarum, vel* in cauſarum ſecundarum excitatione & *ad agendum* applicatione. ℊ Thomas Aquinas ſum. Theolog. 1 quæſt. 105. contra gentes l. 3. cap. 70. *ponit concurſum Dei* in hiſce quinque : 1. *quatenus vires & facultates agendi dedit cauſis ſecundis.* 2. *quatenus ipſe eas tuetur ac ſuſtentat in eſſe & vigore.* 3. *quatenus excitat & applicat cauſas ſecundas ad agendum.* 4. *quatenus ipſe eas determinat ad agendum.* 5. *quatenus eas regit ac dirigit, ut ad fines ſuos ſibi præſtitutos perveniant.* ℊ Poſtremo alii *dicunt concurſum Dei nihil eſſe aliud quàm* poſitivum influxum, *quem præbet immediatè* ad effectum *vel*

actionem cauſæ ſecundæ; *non quatenus aliquid in cauſâ ſecundâ, quicquid illud foret; ſed quatenus aliquid cum cauſâ ſecundâ, efficit: ponuntque eum concurſum* in actione qua Deus immediate influit in omnes actiones creaturarum, *ita ut actiones iſtæ dici poſſint, non ſolum à creaturis, ſed & à Deo immediatè pendere. Hunc ultimum concurrendi modum vocant* Philoſophi *concurſum* per modum actionis, *quatenus videlicet Deus eſt proximum principium operationis, quæ à cauſis ſecundis editur, ita ut eadem illa ſit & operatio & actio Dei concurrentis: eſt enim hic concurſus per ſe & eſſentialiter aliquid per modum actionis, vel per modum τῦ actualis fieri ipſius actionis immediatè profluentis à Deo: unde etiam concurſus hic intimè & per ſe includitur in ipſa creaturæ actione, tanquam per ſe quoque & immediatè tendens ad eundem terminum, ad quem tendit actio creaturæ, quæ ratione termini eadem eſt*

cum

cum ipsâ Dei cooperatione : reliquos modos concurrendi, præter ultimum, recensitos, vocant Philosophi, *concursum* per modum actus primi, *concursum* per modum conditionis ad agendum prærequisitæ, *concursum* per modum principii.

EXAMEN.

Si omnis actio creaturæ fit immediatè à Deo, tanquam à causâ efficiente, volitionem Divinam terminatam ad ipsam præsupponit. Non enim operatur Deus, nisi quod ipse vult. Cùm autem volitio Divina actionem *præcurrat*, quomodò dicetur Deus actionem creaturæ volendo, cum creaturâ *concurrere?* Sed *concursus ad intra* nuncupetur ; de verbis litigare nolumus: veruntamen volitionem divinam ad actiones liberas creaturæ non terminari *Anim. Med.* L. 2. demon-

ſtratum eſt ; ita ut, quod ad hujuſmodi actiones attinet, ad eas nè *concurſus* quidem *ad intra* concedendus ſit. De cæteris creaturarum actionibus, omnibus ſcilicet neceſſariis, non ita ſoliciti ſumus. De iis tantùm dicimus quòd quamvis non ſint à Deo efficienter & immediatè, terminant tamen volitionem Divinam, quâ ſtatuitur ut à cauſis neceſſariò agentibus promanent. Nam Divini decreti efficacia & actionum neceſſitas benè conveniunt. De ſecundo modo Diſp. ſuperiori dictum eſt : verùm, quinam ſunt iſti vel *Theologi* vel *Philoſophi*, qui negant actionem creaturæ eſſe à Deo immediatè & efficienter, & dicunt tamen Deum concurrere creando & conſervando eſſentiam ac facultates, & permittendo actiones? Qui iſtud negant, concurſum, non cum creatione, conſervatione & permiſſione confundunt, ſed planè rejiciunt. Et, cur quæſo aliquid,

aliquid, quòd verè sit in rerum naturâ, faciunt independens à Deo? Nonnè præter generalem & immediatam dependentiam, quâ, quicquid Deus non est, ejus omnipotentiæ immediatè subditum est, quod mediatè à Deo est, a Deo quoquè dependet mediatè? An mediata dependentia est independentia? Tertius modus, est virtus creaturæ superaddita, quâ sufficiens ad agendum redditur. Hæc sufficientia à Deo mutuatitia, quia operationi creaturæ prævia est, haudquaquàm inter modos concurrendi recenseri debet; & qui concursum diserte inficiantur, sufficientiam illam non negant. Quartus modus, est causarum secundarum motio, excitatio & ad agendum applicatio; prædeterminatio physica & motio virtuosa appellari solet: verùm, hæc prædeterminatio est *præcursus*, non *concursus*, eámque haud admittendam esse *Anim. Med.*

L. 2.

L. 2. C. 12. oſtendimus. Quintus modus eſt *Aquinatis*, & conſtat ex primo, ſecundo, & quarto, paulò antè recenſitis, & actionum creaturarum ad fines ſuos directione, quæ ad concurſum impertinens eſt. Poſtremus modus, eſt poſitivus & immediatus influxus in actiones creaturarum, qui, ut ipſe explicat, eſt ipſa creaturæ operatio. An datur poſitivus & immediatus influxus in ſeipſum? Admodùm infœliciter ſex concurrendi modos enumerat *Heereboordus*. Poſtremus, contradictionem implicat, ridiculus eſt: Priores quinque, nè modi quidem concurſus appellandi ſunt, niſi terminis abutamur, & actum primum, ſeu principium operationum, ac conditionem ad operandum prærequiſitam, vi verbis illatâ, cooperationis, ſeu concurſus nomine dignemur.

HEEREBOORDUS.

III. Sed & distinctiones quædam sunt tenendæ, quibus Philosophi *hîc utuntur, ut quid sentiendum sit ac loquendum, in hac sententiarum varietate rite rectèque doceamus.* ¶ *Distinguitur* concursus *nonnullis in physicum & moralem*: Physicus, *quo quis per modum causæ physicæ concurrit & agit*: moralis, *quo per modum causæ moralis: causam verò* physicam *vocant, quæ verè & efficaciter agit, & realiter in effectum & actionem vero & positivo influxu influit*: moralem, *quæ agit suadendo tantum aut dissuadendo, vel objecta & occasiones proponendo aut removendo, vel activa interdum passivis applicando.* ¶ *Alijs distinguitur concursus* in mediatum & immediatum: *quæ distinctio intelligenda est de* mediatione *vel* immediatione, *tum* suppositi, *tum* virtutis: quomodo,

modo, *dictum est disp. præced.* ¶ *Distinguitur etiam nonnullis concursus in* indifferentem seu non determinantem & determinantem illo *per modum causæ* universalis (*unde aliis dicitur concursus universalis*) hoc *per modum causæ* particularis (*unde aliis dicitur concursus particularis*) *influit Deus in effectum & actionem causæ secundæ.* ¶ *Distingui etiam plerumque solet concursus in Dei* prævium *sive* prædeterminantem, *& simultaneum sive* concomitantem. *Duplex enim intelligi potest Dei motio circa voluntatem creatam: una quasi antecedens, non tempore sed in signo rationis, actualem concursum ad voluntatis creatæ actum: altera in ipso actuali concursu consistens: illam vulgo dicunt esse ex prærequisitis ad agendum: hanc ex concomitantibus: per illam causæ secundæ moventur ad suas actiones, per hanc verè agunt: secundum diversas & distinctas concursus acceptiones, diversæ quoque extant & distinctæ*

hic

ic ſenticntium & loquentium Philoſophorum ſententiæ.

EXAMEN.

Varias hîc loci diſtributiones concurſus recenſet *Heereboordus*. Prima eſt concurſus in *phyſicum* & *moralem*.. An poſterior, jure *concurſus* appellandus ſit, ambigimus; ſed utrum *concurſus* ille, quem *moralem* vocat, admittendus ſit, haudquaquàm dubitatur. Secunda diſtributio concurſus eſt in *mediatum* & *immediatum* : verùm, Deum, quotieſcunque agit agere immediatè immediatione & *ſuppoſiti* & *virtutis*, prout immediatio *ſuppoſiti* & *virtutis* ab ipſo in ſuperiori diſputatione explicatur, quis diffitetur? Deum eſſe verè *indiſtantem* ab omnibus rebus, & virtutem, per quam agit, non aliunde recipere, nullus negat : quocircà, cùm

ex

ex ſententiâ *Heereboordi*, illud mediationem *ſuppoſiti*, hoc mediationem *virtutis* prohibeat; Deum, quotieſcunque agit, agere immediatè immediatione *Heereboordianâ*, nemo dubitat. Tertia eſt in *indifferentem* ſeu *non determinantem*, & *determinantem*. Gradus ſuperiores & inferiores non niſi ratione diſtinguuntur; quamobrem eandem efficientem cauſam agnoſcunt. V. g. non datur alia efficiens cauſa ſubſtantiæ, hominis, ambulationis, alia entis, animalis, actionis: aliàs pro feracitate intellectus per abſtractionem gradus multiplicantis, efficientes cauſæ multiplicarentur. Eſſe *individuale*, eſſe *ſpecificum* & eſſe *genericum* reipſâ non diſcrepant, & eandem habent efficientem cauſam: non quaſi productio phyſica, ad eſſe *genericum* vel *ſpecificum*, quà vel *genericum* vel *ſpecificum*, terminari poſſit, ſed quia omnis phyſica productio terminatur ad eſſe *individuale*,

iduale, cui nec esse *genericum*, nec esse *specificum* reipsâ diversum est. Ac proindè, cogitare quòd Deus concurrendo physicè producat vel esse *genericum*, non *specificum* & *individuale*, vel *genericum* & *specificum*, non *individuale*, est figmentum prorsùs intolerabile. Quarta distributio *concursus* est in *prævium* sivè *prædeterminantem*, & *simultaneum* sive *concomitantem*. Verùm hoc modò *concursum* dividere, idem est ac si dicas, *concursus* est vel *præcursus*, vel *concursus*. Num Deus est causa efficiens atque immediata divisionum tam ridicularum? An *Heereboordus*, ut *Moyses*, *distinxit in labiis suis?* Psal. 105. v. 33. Distinctionibus, quales quales sunt, enumeratis, subjungit: *secundùm diversas & distinctas concursus acceptiones, diversæ quoque extant & distinctæ hîc sententium & loquentium Philosophorum sententiæ.* Vulpium *Samsonis* caudæ junctæ fuerunt, capita non item. HEERBOORDUS

HEEREBOORDUS.

IV. *Multi ex* Philoſophis *negant, Deum concurrere ullo modo per modum principij; negant eum concurrere motione prævia, concurſu prædeterminante: ſic ſentiunt omnes Jeſuitæ, ex quibus inter alios videantur*, Suarez. diſp. Metaph. 22. ſect. 2. & 3. Conimbricenſes. l. 2. Phyſ. cap. 2. quæſt. 12. & 13. *& alij; quos ſequuntur* Philoſophi, *qui ex illorum ſcriptis ferè ſapiunt*, Chriſt Scheiblerus, & Jacobus Martini, *in ſuis Metaphyſicis, & ex Reformatis* Guinardus Rutgerſius, *& qui olim in Academiâ hac noſtrâ Philoſophiam profeſſus eſt, ſubtilitatis nomine celeberrimus*, D. Gilbertus Jacchæus, *uterque* in ſuis *item* Metaphyſicis: *Hæc tamen ſententia ſine ullâ limitatione propoſita ſatis eſt periculoſa in rebus fidei, ubi omnino ac neceſſario motio prævia admitti debet:*

debet : itaque alter hujus Academiæ nuper Philoſophus, *piæ memoriæ Clariſ.* D. Burgerſdicius *diſtinguebat actiones ſupernaturales à naturalibus : in naturalibus negabat Deo eſſe tribuendum concurſum per modum principii tantum, aut per modum principii & actionis ſimul : quia vero in actionibus ſupernaturalibus, creaturæ non habent ſufficientem vim tutem, ut eas eliciant, dicebat eſſe neceſſarium, ut Deus cum illis concurreret non ſolum per modum actionis, ſed & per modum principii, ut videre eſt ejus ſententiam in* Metaph. l. c. 11. *Quidam ex* Scholaſticis *arbitrati ſunt, in iis, quæ à libero hominis pendent arbitrio, concurſum Dei, non eſſe phyſicum, ſed moralem, & hinc ab heterodoxis* Philoſophis *arrepta eſt occaſio dicendi, quòd Deus non concurrat ad converſionem noſtri phyſicè, ſed moraliter tantum, ſuadendo, hortando, &c. Quidam abuſi ſignificatione terminorum,* (immediatione virtu-

tis & ſuppoſiti) *quos non benè intellexerunt, negarunt Deum concurrere immediate immediatione ſuppoſiti. Quidam concurſum Dei, quem per modum actionis tantum agnoſcunt, ſtatuunt eſſe univerſalem & indifferentem, ut Ieſuitæ omnes : ſed non eodem modo explicant aliter* Pererius l. 9. c. 13. Phyſ. General. *quem ſequitur inter Reformatos* Rod. Goclen. c. 34. in prodromo Lex. Phil. *aliter* Conimbric. loc. cit. quæſt. 15. art. 2. *quos ſequitur ex Reformatis* Rurgerſius. l. 2. c. 4. *in ſuis* Metaph. *aliter* Bellarminus, *qui ſibi non conſtat*, Tom. 4. controv. l. 2. c. 18. & lib. 4. cap 15. *aliter* Suarez. Diſp. citata. *Subtiliſſimus* Jacchæus *fatetur res naturales determinari per concurſum Dei, ſed liberas non item: quas non à Deo, ſed à ſe, nec ad unam, ſed ad plures actiones determinari à ſe, aſſerit*, cap. 10. l. 3. Met. Cl. Burgerſdicius *licet neget concurſum cauſæ primæ determinari à cauſis ſecundis*

candis quoad ſpecificationem, theſ. 13. c. 11. l. 2. Metaph. *adhibitâ tamen diſtinctione actionum naturalium & ſupernaturalium, dicit Deum concurrere*, th. 7. ejuſdem cap. *ad omnes creaturarum actiones, ut cauſam univerſalem indifferenter : ideoque ſpecificationem actionum naturalium*, (*nam in ſupernaturalibus fatetur eſſe aliam rationem*) *non Deo ſed ipſius creaturis vult eſſe adſcribendam : hinc quod homo ſe moveat, Deo deberi (in eo enim movemur) ſed quod motus ille ſit ambulatio, homini tribuendum eſſe*, ibidem *aſſerit. Nos contra hoſce omnes, ſtatuimus*, Deum concurrere ad actiones creaturarum, non tantum per modum principii, tum phyſici, tum moralis, ſed & per modum actionis, idque immediate, tum immediatione virtutis, tum ſuppoſiti, & quidem concurſu particulari ac determinante, prævio ac ſimultaneo. *Sed diſtincte juxta præmiſſa* th. 2. & 3.

ſententiam noſtram enunciabimus, explicabimus, probabimus.

EXAMEN.

Fuerunt olim, qui *turrim, cujus culmen pertingeret ad cælum*, ædificare voluerunt; ſed *confuſio* & *diviſio* audaces iſtos conatus irritos reddiderunt. *Venite igitur, deſcendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unuſquiſque vocem proximi ſui. Atque ita diviſit eos Dominus ex illo loco in univerſas terras.* Gen. c. 11. Authores, qui concurſum adſtruere conantur, confuſione non diſſimili ac diviſione laborare, vel ſententiarum, quas nobis hîc loci exhibet *Heereboordus*, indicat diſcrepantia. Illi à linguarum confuſione in terras univerſas diviſi, ab opere deſtiterunt; hi verò, etiamſi ita confundatur eorum lingua, *ut non audiat unuſquiſque*

unuſquiſque vocem proximi ſui, ipſíque in ſententias maximè variantes dividantur, in inſtituto, ſed infœlici, perſiſtunt. Tam diverſæ tantorum Authorum de *concurſu* ſententiæ, ſaltem vel eum dari, incertum eſſe; vel ejus naturam ita obſcuram eſſe demonſtrant, ut candidi omnes atque ingenui rem tantoperè controverſam prorſùs negari facilè patiantur. Sed ſententia negans Deum concurrere per modum principii, motione prævià, concurſu prædeterminante, *ſatis eſt periculoſa in rebus fidei, ubi omninò ac neceſſariò motio prævia admitti debet.* Deum eſſe peccati Authorem, hominem non liberè ſed neceſſariò agere, aliáquehujus farinæ dogmata, ſine ullâ hæſitatione deglutire, ſunt res illæ fidei, in quibus ſatis periculoſa eſt ſententia, quæ prædeterminationem phyſicam inficiatur; res verò, quæ in *Sacrâ Scripturâ,* & ex ipſâ, ab *Eccleſiâ,* ut cre-

dendæ proponuntur, prædeterminationis istius negatione haudquaquàm periclitantur. Dat Deus præcepta, præmia pœnásque proponit; verbi sui præcones, qui homines sui moneant officii, mittit; illuminat intellectum; voluntatem libertate donat; libertátem gratiâ sufficienti dignatur; hominémque in manu consilii sui relinquit; sed hæc omnia sunt nihili, Deus oleum & operam perdit, fides in tuto non est, nisi accedat prædeterminatio *physica*; quam, quia est è rebus *fidei Heereboordianæ*, inter *credenda* sua, sed nunquam *probanda*, reponat *Heereboordus*. Præter concursum, quem Professor *moralem* vocat, ad conversionem nostri amplius exigi haud diffitemur. Quod verò ad eos attinet, *qui significatione terminorum* (immediatione virtutis & suppositi) *quos non benè intellexerunt, abusi sunt*; inter illos ipsos *Heereboordum* primas obtinere, ex nostro

tro præcedentis Disputationis examine abundè constat; ut & quid de concursu *indifferente* sentiendum sit. Recensitis Authoribus de *concursu* dissidentibus, adversùs illos omnes, sive sint *Reformati*, sive non, statuit, *Deum concurrere ad actiones creaturarum, non tantùm per modum principii, & cæt.* Hanc suam sententiam quomodò enunciaturus est, explicaturus, & probaturus, jam dispiciamus.

HEEREBOORDUS.

V. Concursus Dei non est volitio simpliciter: *non ergo, volitionem divinam prærequiri ad concursum; sed tamen ista volitio, non est ipse concursus, secundum quem Deus influit ad extra, ad productionem actionum in causis secundis: nam Volitio simpliciter est actio Dei immanens; sed concursus est actio extra Deum*

transiens : volitio Dei juxta nostrum intelligendi modum præcedit concursum, uti & creationem & conservationem : neque enim sunt istæ actiones volitiones formaliter ac simpliciter, sed volitionis executio & terminatio extra Deum. ¶ *Concursus Dei* est quid amplius, quam quod *causis secundis essentiam* dederit *ac* vires agendi, *& utrumque in suo esse ac vigore* conservet, *denique eas agere* permittat, *quod satis* disp. superiore *est probatum.* ¶ *Concursus Dei* non consistit propriè in virtute superaddita, *qua creatura reddatur sufficiens ad actum suum : nam in naturalibus actionibus nulla virtus superadditur : in supernaturalibus virtus quidem aliqua divina, ut fides, aut alia, superadditur, sed non est adhuc sufficiens tum causa secunda ad actum supernaturalem eliciendum, nisi concursus & influxus divinus de novo accedat. Sed argumentemur. Si Dei concursus in eo consistit, ut indat creaturis novam & ulteriorem*

l:eriorem agendi vim, illa virtus indita, erit *aud dubiè qualitas, ibi creata vel in agente ſe-* *undo producti, ut per eam operetur : ſed verò* *ſi ad hunc finem, ut operetur creatura, hæc vis* *& virtus de novo ei inditur & in eo creatur ut* *ſit efficax actu, non minus requiret concurſum* *Dei, quam alia quælibet* virtus *à naturâ indita:* *& ſi ille concurſus iterum conſiſtat in virtute* *novâ inditâ, dabitur progreſſus in infinitum;* *nam iterum rogabo, an non novum requirat* *concurſum ut operetur, quandoquidem eſt vir-* *tus creata ac finita : Certe concurſus divinus* *ſive dependentia à Deo in agendo convenit rebus* *creatis in operando, ex eo quòd ſint creata entia:* *ergo convenit omni enti creato in operando : er-* *go & illa virtus creaturæ ſuperaddita ad actum* *ſuum eliciendum, iſto modo dependebit à Deo,* *ejuſque concurſu indigebit : ergo ante concur-* *ſum, quo eget, non eſt illa virtus indita ſuffici-* *ens ad actum ſuum : egebit itaque virtus*

ſuperaddita

superaddita adhuc concursu, id est, ex illorum hypothesi, aliâ virtute superadditâ, & hæc aliâ, & sic dabitur progressus in infinitum. ℣ *Concursus Dei ex parte* bene collocatur in motione *causarum secundarum*, excitatione *& ad agendum* applicatione, *juxta vulgatum hoc*: causæ secundæ non agunt nisi motæ à prima: *Dico* ex parte, *quia non in sola motione, excitatione, applicatione causæ secundæ, eum loco, sed plus etiam requiro: itaque,* ℣ etiam est positivus influxus in ipsam actionem, *ita ut Deus non tantum aliquid efficiat in causâ secundâ cum concurrit eam præmovendo, sed & aliquid efficiat cum eâ, quod ipsa vox* concursus *evincit, ita ut concursus Dei sit actio & eadem cum actione causæ secundæ.* ℣ Nec malè Thomas Aquinas in iis quinque *quæ recensuimus* th. 2. *concursum* ponit, *licet in iis quinque formaliter non consistat. Quod Deus concurrendo quandoque specialiter moveat, excitet,*

citet, applicet causas secundas ad actiones, cer-
to certius est, & liquet ex eo quod corda homi-
num mutet & inclinet, quo vult : sed an sem-
per, quando concurrit Deus, concurrendo ad
operationes causarum secundarum, eas moveat,
excitet, applicet, quæstio est ardua : Putem
quod sic : contra Jesuitas, Suaresium *& alios,*
qui eos sequuntur, ac seq. disp. *probatum da-*
bo, quod nunc propter angustiam chartæ non li-
cet. Quod Scheiblerus *hic dicat, istum con-*
cursum solum terminari ad causam agentem &
non ad actionem, falsum est : nam concursum
non pono tantum in ista præmotione, excitati-
one & applicatione, sed & in influxu in ipsam ac-
tionem terminato, ut jam est dictum.

EXAMEN.

De volitione Divinâ ad th. secundam dictum ett. Sed quid sibi vult *Professor*, cùm

cùm dicit: *Volitio Dei juxta noſtrum intelligendi modum præcedit concurſum?* Ex ſententiâ *Heereboordi*, concurſus eſt in tempore, & volitio Divina ab æterno. Num quod æternum eſt, tantùm juxta noſtrum intelligendi modum, præcedit id quod in tempore eſt? Cùm dicit concurſum eſſe aliquid præter productionem, conſervationem & permiſſionem, tantùm repetit, quæ ad examen anteà revocavimus. Tranſeat illius adverſùs virtutem ſuperadditam argumentatio. Ad actiones ſupernaturales, virtute ſuperadditâ opus eſt; ad actiones naturales non item; quandocunquè verò ſuperadditur, concurſus in eâ admodùm ineptè collocatur, ut liquet ex ſuprà dictis. Non contentus eſt *Profeſſor* motione, excitatione & applicatione cauſæ ſecundæ, (quas nunquam probavit) verùm amplius (quod nunquam probaturus eſt) requirit ſatis pro imperio; & *contradictionem*

radictionem in adjecto dictitat ſolenniter & valdè magiſtraliter. Nam, quæ res eſt illa, quam ultra motionem, excitationem & applicationem requirit? *Etiam* (inquit) *eſt poſitivus influxus in ipſam actionem*, &c. *ita ut concurſus Dei ſit actio, & eadem cum actione cauſæ ſecundæ.* Deus bone! ad incitas redactus eſt concurſus, cùm ipſi contugiendum ſit ad abſurditatem tam manifeſtam. Quæ enim contradictio major eſſe poteſt, quàm actionem eſſe poſitivum influxum in ſeipſam? Quid cogitandum ſit de iis quinque, in quibus *Aquinas* concurſum collocat, ſuprà oſtenſum eſt. Concedimus quidem Deum ſpeciali quodam modo excitare corda hominum ad credendum, reſipiſcendum, & ad edenda omnia alia opera, quæ ſunt ordinis ſupernaturalis, ſed infundendo gratiam, quæ dat ſufficientiam & inclinationem, non vel *concurrendo*, vel *phyſicè prædeterminando*:

terminando: & si hæc gratiæ infusio, *concursus* appelletur, (quod tamen non probamus) *concursum* istum ad causam agentem, non illius actionem terminari, unà cum *Scheiblero* non diffitemur. Cùm verò actiones sunt merè naturales, qualitatis istiusmodi infusione haud opus esse judicamus. Quid Disputatione sequenti probaturus est, posteà videbimus. Certè, hactenùs argumenta desideravimus, & angustiam chartæ (quâ *Professor* laborat) impræsentiarum deflemus.

HEEREBOORDUS.

VI. Ad distinctiones progredior, easque singulas concursui applicabo. ℣ *Deus* concurrit & moraliter, *suadendo, hortando, activa passivis applicando, sed præsertim* Physice *efficaciter cum causis secundis cooperando. Nam concursus moralis non salvat influentiam realem,*

lem, quæ est in concursu divino ad effectum & actionem causæ secundæ: ut enim qui hortatur, suadet, aut ignem applicat domui, non est causa physica & propriè dicta combustionis; sic si Deus tantum agat moraliter, non erit physica quoque, vel, quod in hac materia præstat dicere, hyperphysica, aut propriè dicta causa actionis causæ secundæ. ℣ *Deus* concurrit immediatè *cum causis secundis ad operandum,* & quoad suppositum, & quoad virtutem, *quod* præced. disp. *est ostensum.* ℣ *Deus* concurrit, ut causa, & universalis, & particularis; *sed cum distinctione: concurrit,* ut causa universalis, *ratione objectorum variorum, imo omnium: nam Deus concurrit ad actiones omnes omnium causarum secundarum: at vero non est causa universalis,* sed particularis *ratione modi agendi, quia Deus non tantum concurrit ad esse generícum actionis, sed & specificum & individuale, quà est ens, quà actio, quà actio talis in*

genere

genere naturæ. & Deus non tantum concurrit *ad omnes actiones creaturæ*, concursu simultaneo & concomitante, *quem omnes admittunt, præter* Durandum *& eos, contra quos egimus* disp. præced. sed præterea concursu prævio & prædeterminante, *quem Iesuitæ negant, Dominicani affirmant : & ob quam sententiarum pugnam multæ extitere inter eos utrimque simultates & odia, quæ tollere nunquam est ausus Pontifex, decidendo, utra ex duabus hisce sententiis Philosophicis sit vera : nos eo audaciores veram esse pronunciamus, &* sequenti disp. *eam explicabimus ac probabimus, quæ concursum prævium ac prædeterminantem admittit.*

EXAMEN.

Enunciationem sententiæ & explicationem, quas sub finem th. 4. pollicitus est *Professor,*

fessor, vidimus; nunc probationem, quam ibidem quoque promisit, qualiscunque sit, perpendamus. *Si Deus* (inquit) *agat tantùm moraliter, non erit physica causa actionis.* Agere *tantùm moraliter* excludit τὸ *physicè* agere; ita ut dicere: *Si Deus agat tantùm moraliter, non erit physica causa actionis*, seu *non aget physicè*, idem sit, ac si dicas: *Si Deus agat moraliter & non physicè, Deus non erit physica actionis causa*, seu *non aget physicè*. A que ita, concursus tantùm moralis à *Professore* confutatur. Concursum *immediatum* & quoad *suppositum*, & quoad *virtutem* Disp. 7. se probâsse supponit; sed quàm fœliciter, ex nostro Examine judicet Lector. Concursum *universalem*, seu *indifferentem* suprà profligavimus ipsi: sed quomodò demonstrat *Professor*, quòd Deus, ut causa *particularis*, concurrit, jam consideremus. Deum, ut causam *particularem*, concurrere, est eum concurrere

ad esse actionis *specificum*; quandò itaquè *Professor* probat, quòd Deus concurrit, ut causa *particularis*, *quia Deus non tantùm concurrit ad esse genericum actionis, sed & specificum & individuale*, est manifesta *petitio principij*. Quod attinet ad *concursum*, quem ille *prævium* appellat, eum hîc loci probare non vacat ipsi; sententiam tamen, quæ *prævium* concursum admittit, *Pontifice* audacior, veram esse pronuntiat. Qualis qualis sit illa chartæ angustia, de quâ paulò antè conquestus est *Professor*, ea ad cramben millies coctam reponendam & ad pollicitationes reiterandas sufficit. Magnum procul dubio fuit *Professori* otium, aliàs tot repetitionibus inutilibus, probationibus tam ridiculis, & pollicitationibus tam frequentibus haudquaquàm indulsisset. Sed pergat *Professor*.

HEERBOORDI Disp. ex Philos. select. 9. de concursu, Thesis prima.

DEcidenda nunc est, explicanda, & probanda, celeberrima atque utilissima quæstio, An præter concursum Dei simultaneum, qui nihil est aliud, quam actio ipsa causæ secundæ, ut à Deo procedit, detur concursus prævius, qui nihil est aliud, quam motio quædam, virtutem activam creaturæ complens, eam excitans, applicans, determinans ad agendum. *Hæc controversia ante annos plus minus sexaginta primum in Hispania, mox Romæ & in Italia, hinc in Galliâ ac Belgio, à Iesuitis mota, & negans sententia acriter defensa fuit contra Dominicanos, qui affirmantem ab Augustino ac suo Thomâ acceptam strenuè propugnârunt: controversiæ originem & progressum fusè narrat* Guilhel-

Camerarius Scotus ac Scotista, *in parte sec. disp. Philos. quæst. 9. Non tantum momenti esset situm in hac controversia, si ipsa intra Philosophiæ limites constitissent; sed enim & Theologiæ pomœria intravit, eamque non leviter infecit: nam qui concursum prævium in naturalibus actionibus primum sustulerunt Iesuitæ, eundem in supernaturalibus iidem sublatum iverunt: hinc, circa bonum spirituale faciendum, dictitarunt, voluntatem seipsam movere, excitare, applicare, determinare, & motionem Dei præviam excitantem, applicantem, determinantem, non minus hîc quam in naturalibus esse otiosam, vanam, inutilem: quæ quo abeant, unusquisque videt: hinc à Iesuitis introducta est ficta libertatis notio, in indeterminata ἀδιαφορίᾳ consistens: hinc scientia media: hinc decreta conditionata: hinc concursus universalis tantum, indifferens, & determinabilis, ac non determinans: hinc moralis tantum in convertendo*

tendo homine Dei actio, & alia plura, quæ cen floſculi pullulant ex negato Dei prævio ac prædeterminante concurſu ad actiones ſupernaturales, ſicut eum negant ad quamcumque actionem, ſupernaturalem & naturalem, Ieſuitæ omnes, Fonſeca, Suarez, Molina, Leſſius, Conimbricenſes, Ruvius, *& qui eos ſequitur* Abra de Raconis, *aliique ex quibus hodie philoſophari conſuevimus : ſequuntur hoſce multi ex Reformatis, qui imprudenter nimis concurſum Dei prævium negant ſine reſtrictione*, Scheiblerus, Iac. Martini, Rurgerſius, Iacchæus, &c. *Cl. D.* Burgerſd. *concurſum prævium in ſupernaturalibus admiſit, in naturalibus ſuſtulit, ſicuti id* diſp. præced. *ex ejus* Metaph. l. 2. c. 11. *eſt oſtenſum.*

EXAMEN.

PRædeterminationem *physicam*, quam *Heereboordus* concursum *pravum* appellat, *Anim. Medel.* l. 2. c. 12. impugnavimus; idque breviter, quoniam argumenta, quibus, Cap. præcedente, concursum, quem Professor *simultaneum* vocat, sustulimus, *physicam prædeterminationem* eliminant. De chronologiâ & chorographiâ controversiæ hâc de re motæ non sumus soliciti: Sed utinam *Guilbel. Camerarius* hujus controversiæ tam finem quàm originem & progressum enarrare potuisset. Non minor est veritas, quia *Iesuitæ* eam defendunt; nec falsitas minor est, quia propugnant ipsam *Dominicani*, undecunque suos hauserint errores. Dissentientes hominum opiniones sunt actiones causæ secundæ; earúmque

rúmque altera falsa est : num is qui *pacis*, non *dissensionis* Deus est, *Dominicanos* à *Iesuitis*, & *Iesuitas* à *Dominicanis* ad dissentiendum movet ? num ad errandum, suam excitat creaturam ? num creaturam ad rixas, contentiones, & dissensiones, quæ *opera carnis* sunt, Gal. 5. v. 20. applicat ? num denique Deus *Iesuitas* ad negationem prædeterminationis physicæ, physicè prædeterminat ? Quamvis autem concursus admodùm inepte *prævius* appelletur, ab hoc tamen modo loquendi, quia *Heereboordo* placet, haud abstinebimus : & quamvis quandonam orta fuit de isto concursu controversia, magni non referat ; veram tamen atque genuinam ejus originem proponere non gravabimur. Rex *Assyriorum*, securi, serræ, virgæ & baculo comparatur. *Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in eâ? aut exaltabitur serra contra eum*

à quo trahitur? quomodò si elevetur virga contra elevantem se, & exaltetur baculus, qui utique lignum est. Isa. 10. v. 15. Quâ ratione verò Rex *Assyriorum*, eâdem & cæteræ omnes creaturæ, respectu Dei, instrumentis comparantur: & quoniam instrumentorum, quarenùs sunt instrumenta, proprium videtur, ut non agant, nisi quatenùs ab eo, cujus instrumenta sunt, moventur; idcircò creaturas omnes, quatenùs à creatore ad agendum moventur, agere, autumârunt non pauci. Hæc opinio, quoniam creatori plurimum, creaturæ verò minimum tribuere videtur, percrebuit; eámque, complurium Rhetorica, eandem ob caulam luxurians, haud mediocriter promovit. Verùm, inter *similitudinem* & *realitatem*, inter *Rhetoricam* & *Logicam* permultum interest. Deus quidem est omnium creaturarum Dominus, & servus omnis, Domini sui est veluti instru-

instrumentum; quòd autem omnis causa secunda, respectu primæ sit instrumentum propriè dictum, ut securis, serra, virga, baculus respectu hominis; ita ut illa, nisi à primâ mota, agere nequeat magis quàm hæc nisi ab homine moveantur, non obstantibus metaphoris, prorsùs inficiamur; & inficiando, nequicquam Deo derogatur. An ad gloriam Dei facit, tantùm producere secures, serras, virgas & baculos? condere creaturam, quæ non mota, agere, quàm quæ non nisi mota agere possit, ad dignitatem primæ causæ magis conducit; Deóque, qui est summa bonitas & suprema sapientia, nihil magis indignum est, quàm physicè prædeterminando, vel creaturam suam ad pessimas actiones necessitare, vel libertatem à se conditam violare? Sed ad *Professorem* redeamus. *Non tantum* (inquit) *momenti esset situm in hâc controversiâ, si ipsa intra Philoso-*

losophiæ limites constitisset; sed enim & Theologiæ pomœria intravit, eámque non leviter infecit. Leo est in viâ, & leæna in itineribus, Prov. 26. v. 13. *trepidavit timore, ubi non erat timor,* Psal. 13. v. 5. *Nam,* ait, *qui concursum prævium in naturalibus actionibus primùm sustulerunt Iesuitæ, eundem in supernaturalibus ijdem sublatum iverunt: hinc, circa bonum spirituale faciendum, dictitârunt, voluntatem seipsam movere, excitare, applicare, determinare, & motionem Dei præviam excitantem, applicantem, determinantem, non minùs hîc quàm in naturalibus esse otiosam, vanam, inutilem,* id est, qui *prævium* concursum ad bonum spirituale negant, *prævium* concursum ad bonum spirituale negant. Hoc primum est periculum, primáque infectio, *quæ quo abeant, unusquisque videt. Hinc à Iesuitis introducta est ficta libertatis notio in indeterminatâ* ἀδιαφορίᾳ *consistens.* Hoc est,

libertas

bertas non est necessitas, sed activa indiffe-
entia, prout confitentur omnes non bardi
stupidi. Hæc infectio secunda est. *Hinc*
cientia media. Tertia est hæc infectio cujus
Professor haud capax esse videtur. Verùm
dari activam indifferentiam & scientiam me-
diam, & neutram à *Iesuitis* introductam esse;
Anim. Med. L. 2. fusiùs demonstravimus.
Professor, indifferentiam activam & scienti-
am mediam *Iesuitis* tanquam inventoribus
adscribendo, suam literaturæ antiquioris ig-
norantiam prodit. Hanc quidem scientiam
Disp. XXX. impugnat, & adversùs ipsam
debacchatur, sed argumentis, & ferè verbis
Reverendissimi in *Christo* Patris, *Iohannis*,
Prideaux, Episcopi *Wigornienſis*, qui Lecti-
one secundâ, in vesperiis comitiorum habi-
tâ *Oxonii*, Julii 12. Anno Dom. 1617.
ex professo contra scientiam mediam dispu-
tat. Ad illam Clariss. & undiquaquè do-
ctissimi

ctiſſimi Præſulis Lectionem, Reſponſum, C. 23. L. modò citati, exhibuimus. Quocircà, trigeſimæ iſtius Diſputationis examen inſtituere, neceſſe non eſt. Quod verò ſpectat ad decreta conditionata, concurſum univerſalem, & actionem Dei tantùm moralem in homine convertendo; non ſunt Theologiæ *infictiones, quæ ceu floſculi pullulant ex negato Dei prævio ac prædeterminante concurſu*; ſed *Heereboordi fictiones*. Nam licèt prævius iſte concurſus rejiciatur, nihilominùs haudquaquàm admittenda eſſe decreta conditionata, Ex *Anim. Med.* L. 2. vel concurſum univerſalem, vel actionem Dei tantùm moralem in homine convertendo, ex ſupra dictis, abundè conſtat. An *multi* ex ipſis *Reformatis*, *Sheiblerus*, *Jac. Martini*, *Rutgerſius*, *Iacchæus*, &c. Theologiæ periculum minitantur?

HEEREBOORDIUS.

HEEREBOORDUS.

II. Sententia noſtra eſt : Non tantum in ſupernaturalibus, ſed & in naturalibus, cauſæ ſecundæ, tum neceſſariæ, tum liberæ, actionibus, præter concurſum ſimultaneum, admittendus eſt præ ius : *itaque utrumque in concurſu Dei includimus : dicimuſque, Deum concurrere & per modum actionis & per modum principij, attingendo & operationem, & potentiam ſeu principium operandi, ipſius cauſæ ſecundæ in operatione qualibet, naturali vel ſupernaturali: Quam ſententiam antequam ulterius explicem ac probem, congrediendum eſt prius cum Cl. D.* Burgerſdicio, *præceptore olim venerando. Primum, quæ habet* th. 4. c. 11. l. 2. ſuæ Metaph. *quando probat concurſum Dei non recipi in cauſis ſecundis per modum principij aut conditionis actionem earum*

præ-

præcedentis, nos non tangunt; quia probat tan-
tum, concursum Dei non esse in eo collocandu-
solum, ut per modum principij agat, quod ultr-
fatemur, & nos ipsi ultrà requirimus, præt-
hunc influxum in causam aut potius potentiam
agentem, qui est concursus prævius, dicitur qu-
nobis concursus per modum principij, adhu-
influxum in ipsam actionem, qui est concursu-
simultaneus & per modum actionis: ne nunc
dicam ipsum alio planè sensu hanc phrasin ca-
pere, concursus per modum principii, *quam*
nos capimus: nemille existimat istam phrasin
significare, virtutis alicujus novæ in causas se-
cundas ad agendum impressionem, quam nos
superiori disp. *opinionem rejecimus, & rejici-*
mus hanc phrasin si hoc significet: at nobis nihil
significat aliud, quam Deum concurrendo non
novam virtutem producere, sed virtutem in
creaturâ existentem excitare, ut efficaciter agat.
Deinde quæ habet th. 5. seq. *quando probat*

oncurſum Dei non poſſe eſſe ſimul per modum rincipij, & per modum actionis, nihil habent ifficultatis, & facilè expediuntur. Rogat, uorſum pertinebit illa virtus, quæ datur reaturis per modum principii, an ut per llam virtutem operentur? arqui creaturæ, *inquit*, habent virtutem ſufficientem ad operandum: ergo illa virtus eſt ſupervacua. *Reſp. primum ſupponit concurſum prævium per modum principij collatum eſſe virtutem aliquam novam de novo creaturis aut cauſis ſecundis impreſſam & inditam: at hoc non ita eſt, ut* diſp. ſuperiore *eſt oſtenſum; & non ita eſſe ipſi dicent* Prædeterminantes *plerique, ſeu concurſus prævij aſſertores: deinde, quod roget,* quorſum pertinebit, *non* virtus, *ut loquitur, ſed* motio prævia, *reſpondeo, & dico, motionem iſtam præviam dari, ut operari incipiant cauſæ ſecundæ, ut ex non operantibus fiant operantes: creatura enim licet, cum operatur, habeat*

beat sufficientem virtutem ad operandum in
suo ordine & genere causarum, quia tamen est
causa secunda, non est primum se movens, sed
operatur mota: atqui non potest moveri ab alia
causâ secundâ: ergo à primâ: ergo causa secunda
non est sufficiens, ut se moveat, id est, ut ad
agendum se excitet; sed oportet eam moveri &
excitari prius aliunde: & in eo est concursus
Dei prævius, ut causam secundam moveat;
causa secunda mota operatur per virtutem suf-
ficientem in suo ordine causarum; at nihilo-
minus adhuc eget concursu simultaneo, quia tam
parum est actio independens à Deo quam ipsa
causa agens: itaque hoc argumentum Cl. D.
Burgersdicii: Causa secunda, v. g ignis, ha-
bet virtutem sufficientem ad operandum, ergo
non indiget concursu per modum principij, seu
influxu prævio & determinante: tam militat
contra influxum & concursum simultaneum,
quam contra prævium. Nam si D. Burgers-

dicio,

dicio, *Creatura dicatur habere virtutem ſufficientem ad operandum, & nihilominus includit influxum Dei in actionem ipſam, ſeu concurſum ſimultaneum, quem ipſe cum alijs ſtatuit hîc tantum, cur minus dicam ego, creaturam habere ſufficientem virtutem ad operandum, licet includat influxum in ipſam cauſam ſeu concurſum prævium? nam ſicuti creatura ſufficienti virtute prædita operari tamen non poteſt ſine concurſu Dei ſimultaneo, ita aſſerente ipſo D.* Burgerſdicio; *ſic dico ego, Eadem creatura, licet inſtructa ſufficienti virtute ad operandum, operari tamen non poteſt ſine concurſu prævio, id eſt, niſi primum mota à Deo, quia creatura non eſt primum ſe movens: &, hoc obſervandum eſt in genere, quoties cauſa ſecunda dicitur habere virtutem ſufficientem aut completam ad operandum, id non dici de eâ, quaſi ſic excludat Dei concurſum, ſive ſimultaneum, ſive prævium, quia is propter dependentiam cauſæ ſecun-*

dæ à primâ excludi non poteſt, adeoque cauſis ſecundis intrinſecus eſt, ac cauſarum ſecundarum naturis, quia ſunt ſecundæ, debitus, ita quidem ijs naturalis, ut ſi cauſa prima non influat ſuo concurſu, cauſa ſecunda operari nullo modo poßit, ſed miraculum ſit, quod liquet in fornace Babylonis: non igitur excludit concurſum Dei cauſa ſecunda, cum dicitur habere perfectam & completam virtutem operandi; non ſimultaneum, ut D. Burgerſd. *cum omnibus vult, ſed nec prævium, ut nos oſtendimus, verum excludit concurſum cauſarum ſui ordinis, id eſt ſecundarum.*

EXAMEN.

Si creaturæ virtus ad operandum ſufficiens, concurſum *ſimultaneum* non excludat, ut *Burgerſdicius* opinatur; nec *prævium* excludit, ut rectè adverſùs ipſum *Heereboordus* argu-

argumentatur: verùm ſufficientia cauſæ ſecundæ, concurſum *ſimultaneum*, contrà quàm ſentiunt *Præceptor* & *Diſcipulus*, non admittit. Quemadmodùm materia & forma ignis, ignem citra conſortium alterius materiæ, alteriúſque formæ, intrinſecè cauſant, quia ad ignem intrinſecè cauſandum ſufficiunt: ita & cauſa efficiens, cùm ad effectum producendum ſufficit, alterius efficientis cauſæ conſortium non expoſcit. Cùm verò cauſa efficiens ad effectum producendum haud ſufficit, alterius auxilio opus eſt. Superfluum eſt, quicquid eſt præter id quod ſufficit. Si dicatur, quòd ſufficientia cauſæ ſecundæ non excludit conſortium cauſæ alterius ordinis; Reſpondemus, quòd ſi ſufficientia cauſæ ſecundæ efficientis non excludat conſortium efficientis cauſæ alterius ordinis; pari ratione, nec ſufficientia materiæ & formæ ad compoſitum intrinſecè

causandum in genere causæ secundæ, excludit consortium materiæ & formæ alterius ordinis, à composito intrinsecè causando: sed materia & formæ, (quæ in genere causæ secundæ tam compositum verè causant, quàm efficiens effectum,) sufficientia ad compositum intrinsecè causandum, materiam & formam ullius alterius ordinis ad compositum intrinsecè causandum non admittit; ergò & sufficientia causæ secundæ efficientis ad effectum producendum, causam ullam efficientem alterius ordinis ad effectum producendum non admittit. An causatio, quâ vel materia, vel forma compositum constituit, à materiarum vel formarum pluralitate abhorret; & causatio, quâ efficiens causat effectum, licèt independentiâ non gaudeat magis, quàm causationes illæ, quibus materia & forma compositum causant, efficientiæ solitudinem detestatur?

ſtatur? Hæc cauſæ efficientis cum materiâ & formâ comparatio, quoniam materia non niſi patiendo, compoſitum cauſat, nobis & alterum adverſùs concurſum argumentum ſuggeſſit. *Heereboordus*, aliíque concurſus Patroni, ipſum probare conantur ad hunc modum: Operari ſequitur eſſe; ergò, cùm eſſe ſit immediatè à Deo, Deus immediatè cooperatur creaturis. Sic igitur argumentamur: τὸ pati ſequitur eſſe materiæ non minùs, quàm τὸ operari eſſe cauſæ efficientis; ſed eſſe materiæ eſt immediatè à Deo; ergò Deus immediatè compatitur materiæ. Sed ut ad cauſæ efficientis in genere cauſæ ſecundæ ſufficientiam, quam admittit *Profeſſor*, redeamus; qualis eſt iſta ſufficientia? In hoc ſita eſt, quòd creatura poteſt effectum producere, ſi Deus ipſum per ſuam producat omnipotentiam. Vides, Lector, *Heereboordi* ad riſum movendum *ſufficientiam*!

im! Nè quis verò nos *Professori* injuriam facere existimet; animadvertendum est, tum quòd ex ipsius sententiâ, *concursus* est actio Dei, quâ cum creaturâ effectum producit; tum quòd ex ejusdem quoque sententiâ, virtus sufficiens ad operandum non excludit *concursum*, *quia is propter dependentiam causæ secundæ à primâ excludi non potest*. Hoc est, si Deus per potentiam, quæ semper infinita est, effectum non producat, creatura ipsum producere nequit; sin producat Deus, tum & creatura ipsum potest producere: Hujusmodi *sufficientiam*, *concursus* assertoribus haudquaquàm invidemus. Cùm dicit *Professor*, quòd creatura, *quia est causa secunda, non est primum se movens, sed operatur mota*: & paucis interjectis: *creatura operari non potest sine concursu prævio, id est, nisi primùm mota à Deo, quia creatura non est primum se movens*, mirum in modum hallucinatur. Nam primò,

si

per *primum se movens*, intelligat id, quod primùm agit; ex eo, quòd creatura non mota agit, quòd creatura est *primum se movens*, non sequitur; quia etiamsi creatura non mota agat, Deum tamen priùs egisse, seu ipsam priùs produxisse nunquam non supponit: sin per *primum se movens*, intelligat id, quod primùm se ad agendum applicat, ex ipsius sententiâ, nullum omninò erit *primum se movens*. Creatura enim, si *Heereboordo* fides adhibeatur, non potest se primùm ad agendum applicare: & Deus ad agendum, se, quia immobilis est, movere, excitare seu applicare ne quit, nisi aliquid in Deo, quod Deus non est, comminiscamur; nam motio omnis, excitatio seu applicatio causæ ad agendum, à causâ motâ, excitatâ, seu applicatâ, reipsâ distinguitur. *Illudebat* Elias Prophetis, Baal *dicens*: *Clamate voce majore*: *Deus enim est, & forsitan loquitur, aut in di-*

verſorio eſt, aut in itinere, aut certè dormit, ut excitetur. 3. Reg. c. 18. v. 27. Hoc poſteriori ſenſu ſi ratio *Profeſſoris* accipiatur, Deus ipſe, non niſi motus, operabitur. *Creatura*, (inquit) *quia eſt cauſa ſecunda, non eſt primum ſe movens, ſed operatur mota.* Quo ratiocinio, cauſam *eſſe primum ſe movens*, ipſámque *non motam operari*, æquipollere; & rurſùs, *non eſſe primum ſe movens*, & *motam operari*, æquipollere, judicat *Profeſſor*. Undè Deum, non niſi motum, operari rectiſſimè deducitur, quoniam non eſt *primum ſe movens*; nam Deum non omninò ſe movere manifeſtum eſt. Secundò, ſi cauſa ſecunda activa, non agat niſi moveatur, id eſt, niſi patiatur; materia, quæ ſecunda quoque cauſa eſt, non patitur niſi agat. Etenim, paſſio actionem magis quàm actio paſſionem prærequirit. Tertiò, Deus dicitur cauſa *prima*, quia nullam ſui cauſam agnoſcit,

ſcit, aliarúmque cauſarum cauſa eſt; & creatura dicitur cauſa *ſecunda*, quia ab aliâ proficiſcitur, ſed τὸ cauſam proficiſci ab aliâ cauſâ, nihil vetat quò minùs cauſa iſta citra illius alterius cauſæ *concurſum* vel *prævium*, vel *ſimultaneum*, operari queat. Forma hujus ignis abſque *concurſu* ignis, qui ipſam procreavit, calorem producit. Quartò, Deus dicitur *primùm movens*, creatura verò *ſecundò movens*; non quia hæc ab illo ad omnes ſuas actiones movetur; ſed quia hæc ſuam virtutem movendi mutuatur ab illo, qui aliundè movendi virtutem non recipit; & quia prima motio, ſeu actio, quâ ſcilicet ipſæ creaturæ motrices producuntur, ab illo ſolo promanat. Deum verò in cauſando & movendo primatum hujuſmodi obtinere, quid ad *concurſum?* Hic tamen concurſus, inquit *Heereboordus*, cauſis ſecundis intrinſecus eſt, debitus, *& ita naturalis*,

ut

ut si causa prima non influat suo concursu, causa secunda operari nullo modo possit, sed miraculum sit, quod liquet in fornace Babylonis. Benè est. An Deus creaturæ debet quidpiam? an debet ei quidpiam naturaliter? an in fornace Babylonis debitum non persolvit? Deum aliquid creaturæ suæ debere, aliquid ei naturaliter debere, & naturale istud debitum vel semel non persolvere, sunt tria miracula: ignem verò fornacis *Babylonicæ* homines non combussisse, cùm influxus ad comburendum necessarius, denegatus fuit, haudquaquàm miraculum censeri debet. Miraculum fuisset, si influxu ad comburendum necessario denegato, ignis homines combussisset. Sed de certamine *Discipuli* cum *Præceptore* satis.

HEEREBOORDIUS.

HEEREBOORDUS.

III. Nunc porrò ſententiam & mentem noſtram explicabimus, quæ ut intelligatur, ſciendum & obſervandum eſt, illa duo eſſe diſtinctiſſima : operari cum aliquo, & operari in aliquo, *vel* operari per illud, movere ipſum ad operandum : *primum*, operari cum aliquo, *ſignificat tantum ſimultatem & concomitantiam concurſus : ita, ſi duo portant eundem lapidem, ſimultaneo concurſu concurrunt, quia quivis operatur cum alio : ſic unus equus cum alio ſimultanèe concurrit, quando ſimul trahunt plauſtrum; alter enim cum altero operatur* : *at verò ſecundum*, operari in aliquo, per aliud, *requirit non tantum, ut agens, quod operatur in alio ſeu per aliud, ſimultaneè concurrat cum altero, ſed ut per concurſum ſuum faciat alterum agere & operari, quia agens tale*

ope-

operando movet alterum, & facit, ut illud operetur: sic ex duobus, qui portant lapidem, neuter operatur in altero aut per alterum, aut ex duobus equis trahentibus plaustrum, quia neuter præmovet aut applicat alterum ad agendum: jam verò, hoc est quod dicimus, Deus non concurrit cum causâ secundâ, operando tantum cum eâ, ut duo ferentes eundem lapidem, aut duo equi trahentes idem plaustrum. qui concursus est simultaneus, sed concurrit etiam cum causâ secundâ, aliquid operando in illâ & per illam, quatenus eam movet efficaciter, applicat & determinat ad agendum, qui est concursus prævius & prædeterminans: & sic magis explicatur & solidius, dependentia causæ secundæ à primâ, quæ per concursum simultaneum tantum, non satis salvatur: nam si Deus & causæ secundæ concurrunt, concursu tantum simultaneo, ut duo equi trahentes plaustrum, erunt causæ partiales actionis; & sic unaquæque causa,

prima

prima & ſecunda adhibebit proprium ac pecu-
liarem influxum, quem habet à ſeipſâ, ita ut in
influendo non dependeat ex influxu alterius
cauſæ tanquam à cauſâ verè efficiente, licet
effectus dependeat ab utraque, ſicuti influxus
unius equi non dependet ex influxu alterius e-
qui (neuter enim alterum influere facit) licet
tractio plauſtri ab utriuſque influxu ſimultaneo
dependeat: ſed hoc de Deo & creaturis dicere
abſurdum eſt: non enim ſunt cauſæ partiales
concurrentes, ſed totales; non independentes
à ſe invicem, ſed dependentes: Deus quippe eſt
cauſa totalis in ſuo genere; creatura in ſuo ge-
nere; hæc ab illo dependens: Deus quidem à
nullo dependet, ſed ſecunda cauſa dependet in
ſuo influxu à Deo, cui ſubordinatur, ut cauſæ
priori, non tantum morali, ſed verè & phyſicè
operanti: ergo ad concurſum divinum & de-
pendentiam cauſæ ſecundæ à primâ explican-
dam, non ſufficit dicere, quod Deus ſimpliciter

cooperetur cum causa secunda, & influat influxu simultaneo, sed requiritur amplius, ut operetur aliquid in eâ, & influat in eam, influxu prævio eam movendo, &c. Sed verò ostendamus hoc clarissimè. Causa prima & secunda concurrunt ad actionem causæ secundæ, sed cum discrimine: Deus non solum est causa illius actionis, v. c. calefactionis, prout est ab ipso, sed & per suum concursum causa est ejusdem actionis, prout est à causa secunda, sc. igne: at vero causa secunda licet sit causa suæ actionis, prout est ab ipsa, ignis v. c. causa suæ calefactionis prout est ab ipso igne, non tamen potest esse causa illius prout est à Deo: ergo plus aliquid est in concursu causæ primæ quam secundæ: causa nempe secunda tantum causat suam actionem; Deus non solum causat istam eandem actionem causæ secundæ, sed per suum concursum facit actu, ut causa secunda agat, ut ignis v. c. calefactionem producat: quare non operatur simpli-

citer

citer cum igne, & cum qualibet causa secunda, concursu simultaneo, aliquid operando cum eâ, sed & concurrit concursu prævio, aliquid operando in eâ, physice eam movendo, applicando, determinando.

EXAMEN.

In hâc explicatione, quæ satis prolixa est, animadvertimus *concursum prævium Heereboordo* placere, *concursum* verò tantùm *simultaneum* displicere, quia *sic magis explicatur & solidiùs, dependentia causæ secundæ à primâ, quæ per concursum simultaneum tantùm, non satis salvatur. Prævium* quidem *concursum*, quàm *simultaneum* tantùm, majorem causæ *secundæ* à *primâ* dependentiam arguere nemo dubitat: eam verò ob causam *concursum prævium* approbare, haud æquum est. Manifestum est, creaturam citra *concursum simultaneum*

ſimultaneum non poſſe operari, eſſe majorem cauſæ *ſecundæ* à *primâ* dependentiam, quàm creaturam citra illum operari poſſe; manifeſtum itidem eſt, creaturam abſque *concurſu prævio* operari non poſſe, eſſe majorem cauſæ *ſecundæ* à *primâ* dependentiam, quàm creaturam cum *concurſu ſimultaneo*, abſque *prævio*, poſſe operari: cùm itaquè *concurſus* vel *prævius* vel *ſimultaneus* in dubium vocatur, non quæritur, utrùm admiſſo *concurſu ſimultaneo*, ſit major dependentia, quàm eo non admiſſo; nec quæritur, utrùm admiſſo *concurſu prævio*, major ſit dependentia, quàm eo excluſo, & tantùm *ſimultaneo* admiſſo: verùm, quæritur, an cauſæ *ſecundæ* in operando ita à *primâ* dependeant, ut citra *concurſum* illius, vel *prævium* vel *ſimultaneum*, operari nequeat. Modus operandi, non quò majorem involvit dependentiam, eò verior eſt. Cauſas *ſecundas* eſſe in operando cauſas non

non *principales*, ſed *inſtrumentales*, arguit majorem dependentiam à *primâ*, quàm ipſas eſſe cauſas *principales*; nihilominùs cauſas ſecundas eſſe cauſas *principales*, nullus eſt qui dubitat : Et ex Philoſophis non nemo cauſam *ſecundam* nihil omninò agere, ſed *primam* ad præſentiam *ſecundæ* agere, quicquid *ſecunda* agere videtur, olim arbitratus eſt : quam opinionem rejiciunt pleriſque, etiamſi ſecundùm illam, major ſit operationum & effectuum à cauſâ *primâ* dependentia, quàm ulla dependentia, quam alteruter concurſus implicat: Non quàm magna, ſed quàm vera ſit dependentia, refert. ἀλήθεια γὰρ πάντων μὲν ἀγαθῶν θεοῖς ἡγεῖται, πάντων δὲ ἀνθρώποις, id eſt, *Eſt enim veritas omnium bonorum principium, dijs & hominibus*, inquit *Marinus Neopolitanus* de *Proculi* vitâ. Sed, ſi *præcurſus*, ſeu *concurſus prævius, ſimultaneo* ſit præmittendus, ideò quoniam *ſi-*

multaneo tantùm admiſſo, non ſatis ſalvatur dependentia cauſæ *ſecundæ* à *primâ*; admiſſo verò *prævio*, magis ſalvatur, magíſque explicatur & ſolidiùs; ut completa ſit creaturæ dependentia à Deo, *concurſus ſubſequens* (tam nobis concurſum alium, *ſubſequentem*, quam *Heereboordo* alium, *prævium* appellare liceat, quamvis utraq; phraſis notabili abſurditate laboret) ſeu *poſtcurſus* omninò neceſſarius videtur. Etenim, ſi *præcurſus* & *poſtcurſus* admittantur, omnis actio creaturæ, præter dependentiam, quam *concurſus ſimultaneus* involvit, à Deo dependebit & *à parte antè* & *à parte pòſt*. Vides, *Lector*, integram dependentiam; *præcurſum* gratiæ *prævenienti*, ac *poſtcurſum* gratiæ *ſubſequenti* reſpondentem: & ineptiarum *Heereboordi* fœcunditatem planè admirabilem. An verò tenore concurſus tantùm ſimultanei, Deus & cauſæ ſecundæ ſint actionis cauſæ partiales, vi-

derint

derint illius Patroni. Ad argumentum festi-
mamus.

HEEREBOORDUS.

IV. Probamus efficacissimè concursum prævium hoc argumento. Quod est in potentia, non potest reduci in actum, nisi per aliquid, quod sit in actu : sed omnis causa secunda est in potentia ad agendum, antequam agat : ergo non potest reduci ad agendum, nisi per aliquid quod sit actu : major patet, quia quod est in potentia calidum, non fit actu calidum, nisi per aliquid quod sit actu calidum, vel formaliter, vel eminenter : minor probatur; quodcunque modo facit, modo non facit, modo facit unum, modo alterum, illud est in potentia ad actionem : sed omnis causa secunda modo agit, modo non, modo agit hoc, modo illud, quod ex inductione patet : ignis enim modo agit, modo non, modo cespitem comburit, modo lignum, & sic in cæteris : jam

sic pergo : Omnis causa secunda debet fieri actu causa & actu agere per aliquid quod sit actu causa: sed hæc causa, quæ est actu causa, per quam creatura debet fieri actu causa, non est ulla secunda aut creata, sed prima, & increata, solus Deus: ergo solus Deus reducit omnem causam secundam de potentia agente ad actu agentem: atqui in eo consistit concursus Dei prævius & prædeterminans, ut Deus faciat actu agere causas secundas, quæ non agunt, sed agere possunt, ut eas ad agendum moveat, excitet, applicet, determinet, quod erat demonstrandum : quod non sit alia causa actu quam Deus, patet, quia omnis causa secunda est causa in potentia: ergo sola causa prima est causa actu : est enim purus actus.

EXAMEN.

Ex quo literis operam navavimus, plurima occurrerunt argumenta ; sed tam infrunitum,

frunitum, tam ridiculum, quàm quod à *Professore* hîc loci proponitur, nusquàm vidimus. Quod quidem est in potentiâ merè passivâ ad actum aliquem, ad actum illum haudquaquàm reducitur, nisi per id, quod actum illum vel formaliter vel eminentialiter continet: cùm enim res, quæ est in potentiâ merè passivâ ad actum, actum conferre nequeat; & cùm nulla alia res dare possit, quod non habet vel actu formali vel eminentiali; res, quæ est in potentiâ merè passivâ ad actum, seu quæ potestate tantùm passivâ talis est, reducitur ad actum, seu fit actu talis, non nisi per id, quod actu vel formali vel eminentiali tale est. V.g. aqua, quæ est in potentiâ merè passivâ ad calorem, non fit actu calida, nisi per id, quod calorem actu, vel formali vel eminentiali, continet. In potentiâ verò activâ longè aliter se res habet, alias admittendus est progressus in infi-

nitum. Etenim, cùm nulla sit actu causa efficiens, quæ aliquandò causa non est, seu cùm agat causa nulla, quæ aliquando non agit; omnis causa efficiens, *est in potentiâ ad actionem*: (ut loquitur *Heereboordus*) si itaque causa efficiens, quæ est in *potentiâ ad actionem*, ideò quia *est in potentiâ ad actionem*, non possit esse actu causa, seu non possit *actu agere* (ut idem loquitur) nisi per aliquid, quod priùs est actu causa, seu quod priùs actu agit; ubinam pedem figemus? Deus ipse aliquando causa est, aliquandò non; aliquandò creat, aliquandò non; atque idcò *est in potentiâ ad actionem*, (ut ipse *Heereboordus* argumentatur:) Num igitur ut Deus sit causa actu creans, necesse est ipsum ad actualem causationem, seu creationem reduci per aliquid, quod actu causa est, aut actu creat? Idcircò autem causa, quæ est in potentiâ activâ ad actum, quatenùs est in activâ istâ potentiâ,

entiâ, non exigit aliam causam, per quam actu agat, quoniam actus omnis, ad quem potentia activa terminatur, in istâ activâ potentiâ saltem eminentialiter continetur, ut cuiq; vel mediocriter in *Philosophiâ* versato manifestum est. Sed *Heereboordus*, quod proprium est potentiæ passivæ, ad activam admodùm ineptè transferendo, in miras prolabitur absurditates. *Quod* (inquit) *est in potentiâ, non potest reduci in actum, nisi per aliquid, quod sit in actu*: [tali scilicet, ad qualem potentia terminatur] *quia quod est in potentiâ calidum, non fit actu calidum, nisi per aliquid quod sit actu calidum, vel formaliter, vel eminenter: sed omnis causa secunda* [efficiens scilicet] *est in potentiâ* [activâ proculdubiò] *ad agendum, antequam agat: ergò non potest reduci ad agendum, nisi per aliquid quod sit actu.* Si in *majore*, potentia tantùm, quæ passiva est, intelligatur, de ejus veritate non

dubitamus; nihilominùs vitiosa est argumentatio, quia potentia aliter accipitur in *minore*. Si verò in *majore*, intelligatur potentia, quæ activa est, non autem passiva; falsa est *major*, ut ex modò dictis constat, & exemplum, quo ipsam probare conatur, non probat. Nam exemplum *non-calidi*, quod calidum fieri potest, sed non nisi per id, quod actu vel formali vel eminentiali calidum est; ostendit tantùm quòd quod est in potentiâ merè passivâ, non reducitur ad actum, nisi per id, quod actu tali vel formaliter vel eminenter præditum est; non verò quòd calidum non potest actu calefacere, nisi per aliquid, quod actu calefacit, seu quod eodem recidit, quòd causa activa non potest esse actu agens, nisi per aliquid, quod priùs actu agit, quod erat demonstrandum. Quòd si quis dicat quòd omnis potentia activa causæ *secundæ*, est etiam passiva, quatenùs

enùs reduci poteſt ad agendum actu, atque ideò quatenùs paſſiva eſt, non reducitur ad actu agendum, niſi per aliquid, quod actu agit: Reſpondemus primùm, ſi actus, ad quem activa creaturæ potentia terminatur, ſit *immanens*; potentia, per quam creatura actum edit, & potentia, per quam eundem recipit, eſt una atque eadem potentia; atque ita potentia paſſiva reſpectu actus *immanentis*, ad actum illum reducitur per ſeipſam, ut activa eſt. Sic intellectus, ut recipiens actum intelligendi, ad actum illum, per ſeipſum, ut eſt agens, reducitur. Reſpondemus ſecundò, ſi actus ſit *tranſiens*, ad quem activa creaturæ potentia terminatur, activa illa potentia, reſpectu illius actus haudquaquàm paſſiva eſt, quoniam actio eſt non in agente, ſed in patiente, ſubjecto, ab agente, diſtincto. Quocircà eadem eſt ratio reductionis potentiæ creatæ de non-agente

ad

ad actu agentem *transeunter*, & potentiæ increatæ de non-agente ad actu agentem *transeunter*, quoniam utraque respectu actus *transeuntis* est merè activa, neutra ullo modo passiva. Ut itaquè potentia increata de non-agente est actu agens *transeunter*, v. g. cùm mundum creavit, non tamen per aliquid, quod priùs actu agit, ad actum *transeuntem* reducitur : ita & potentia creata de non-agente est actu agens *transeunter*, non tamen per aliquid, quod priùs actu agit, ad actum *transeuntem* reducitur. A phrasibus istis : *causam reduci de non-agente ad agentem actu transeunte*, vel *causam fieri de non-agente, agentem actu transeunte*, si per ipsas intelligatur passio aliqua, seu mutatio causæ ita agentis, ut absurdis, quoniam nulla causa agendo *transeunter*, mutatur, planè abhorremus : atque hoc sensu, causam *primam* de non-agente fieri actu agentem, seu à non-

agente

agente ad actu agentem reduci negant omnes; & nos *secundam*, si *principalis* sit, & *transeunter* agat, inficiamur: sin per ipsas, merus *transitus* à non-actione ad actionem citra ullam causæ *transeunter* agentis passionem vel mutationem intelligatur, quo causa, quæ priùs actu agens non erat, jam actu agens est, potentiæ activæ tam increatæ, quàm creatæ ipsas applicare non veremur; quo sensu eas ad *concursum prævium* stabiliendum nihil omninò facere, nemo non videt. Atque hinc adversùs *concursum prævium* ad creaturæ actiones *transeuntes*, efficacissimè argumentari licet. Etenim, *concursus simultaneus* & actio creaturæ *transiens*, est una atque eadem actio, ut ipse *Heereboordus* suprà sæpiùs agnovit; & *concursus prævius* ac *simultaneus*, est unus itidem atque idem influxus, ut idem th. 5. paulò pòst fatetur: ergò creaturæ actio *transiens* & *concursus*

curſus prævius eſt una atque eadem actio: cùm itaque creaturæ actio *tranſiens* non ſit in cauſâ *ſecundâ* agente, ſed in patiente, ibidem quoque eſt *concurſus prævius*: ac proindè, Deus cum cauſâ *ſecundâ tranſeunter* agente *concurrendo concurſu prævio*, nihil in illâ operatur, quoniam quicquid operatur concurrendo *concurſu prævio*, in eo ſolo, in quo *prævius* iſte *concurſus* eſt, operatur: atque ita, quod actiones *tranſeuntes* creaturæ ſpectat, *concurſus prævius* funditùs evertitur, nam operari aliquid in cauſâ *ſecundâ* & per illam, eſt *concurſus prævius* ac *prædeterminans*. *Concurrit* (inquit ſuprà th. 3.) *cum cauſâ ſecundâ, aliquid operando in illâ & per illam, quatenùs eam movet efficaciter, applicat & determinat ad agendum, qui eſt concurſus prævius ac prædeterminans.* Num Deus aliquid operando in ligno, ignem ad lignum comburendum phyſicè prædeterminat? Deniquè, egregiè

gregiè nugatur *Heereboordus*, cùm dicit: *Quòd non ſit alia cauſa actu quàm Deus, quia omnis cauſa ſecunda eſt cauſa in potentiâ: ergò ſola cauſa prima eſt cauſa actu: eſt enim purus actus*: Nam cauſa tam *prima* quàm *ſecunda*, aliquandò actu cauſa eſt, aliquandò actu cauſa non eſt. Homo hominem interdùm generat, interdum non: Deus nunc res producit, nunc ipſas non producit: utraque cauſa igitur eſt in potentiâ ad agendum, antequàm agat; quod puritati actus Divini non repugnat. Deus ante mundum conditum, fuit in potentiâ ad mundum condendum, id eſt, potuit mundum condere. Num Deus ante mundum conditum fuit minùs purus actus, quia mundum condere *potuit?* *Purus actus* potentiam *paßivam*, non *activam* eliminat. Hactenùs de *frigido* Profeſſoris argumento, quod ſolitario *non-calidi* exemplo nititur, dictum eſt: ad dubium, quod movet, progredimur.

HEEREBOORDUS

HEEREBOORDUS.

V. Sed hic dubium aliquod removendum est quod aliquem suspensum tenere queat, Quæra quispiam, an influxus in causam secundam, qua Deus causam secundam movet, excitat, determinat ad operandum, & influxus in ipsam actionem, quâ operanti causæ secundæ cooperatur Deus, sint duo influxus? *seu*, an concursus Dei prævius & simultaneus sint duo concursus? *Resp. quod non: nam est unus idemque influxus re, unus idemque concursus re, sed duo sunt ratione: nam quatenus Deus movet causam secundam, ut agat, dicitur se habere ejus concursus & influxus per modum principij, vocaturque prævius & prædeterminans; quatenus influit in actionem ipsam, dicitur se habere per modum actionis, vocaturque simultaneus & concomitans; unus tamen idem-*

que

que influxus & concurſus, quo influit in cauſam ſecundam, eam movendo, & in actionem cauſæ ſecundæ, cum cauſâ ſecunda cooperando. Sed dicet quis, idem influxus non eſt prior & poſterior ſeipſo: ſed influxus Dei in actionem eſt poſterior influxu cauſæ ſecundæ in actionem; influxus vero Dei in ipſam cauſam ſecundam eſt prior influxu cauſæ ſecundæ in actionem: ergo influxus in ipſam cauſam ſecundam & in ejus actionem non eſt idem influxus: *ſeu* concurſus prævius & ſimultaneus non eſt idem concurſus. *Reſp. ineptum hoc eſt dicere, quod influxus cauſæ primæ in actionem cauſæ ſecundæ ſit poſterior influxu cauſæ ſecundæ in actionem ſuam, licet ſic loquantur & loqui ferè cogantur adverſarij; quia influxus cauſæ primæ omnibus modis prior eſt influxu cauſæ ſecundæ: nam (quod bene hic eſt notandum) concurſus prævius & ſimultaneus non eſt hoc modo concipiendus, quaſi Deus, ubi*

cauſam

causam secundam movit & excitavit ad agen-
dum, subito cesset ab illo influxu, & alio poste-
influxu in actionem influat & concurrat, se-
Deus istum influxum, quo movet creaturam a-
agendum, continuat, cum influit in actionem
ipsam, itaque per eundem influxum & concur-
sum causam secundam movet ad operandum, &
simul influit in causæ secundæ operationem: re-
spectu priore, quatenus movet, ejus influxus di-
citur concursus prævius, respectu posteriore, qua-
tenus cooperatur, dicitur concursus simultaneus,
unus idemque influxus re, nostro tantum conci-
piendi modo distinctus.

EXAMEN.

Si *concursus simultaneus* & actio causæ *se-*
cundæ, sit una atque eadem actio, ut *Professor*
suprà tradidit; & *concursus prævius* ac *simul-*
taneus, sit unus idèmque *concursus*, ut hîc

loci

loci docet; *concursus prævius* & actio causæ *secundæ* est una atque eadem actio; tum primùm, cùm concursus simultaneus sit verus, physicus & realis in operationem causæ *secundæ* influxus, idem est verus, physicus & realis in seipsum influxus. Secundò, cùm *concursus prævius*, sit etiam verus, physicus & realis influxus, quo causa *secunda* ad operationem suam movetur, excitatur, applicatur & prædeterminatur, causa *secunda* per operationem suam, ad operationem suam verè, physicè & realiter movetur, excitatur, applicatur & prædeterminatur, hoc est, reipsâ idem est & id, per quod causa *secunda* movetur, excitatur, applicatur & prædeterminatur verè, physicè & realiter, & id, ad quod ita movetur, excitatur, applicatur & prædeterminatur. Tertiò, cùm Deus per *concursum prævium*, in causâ *secundâ* operetur aliquid, per quod facit, ut causa *secunda*

agat; cùm complures sint actiones *transeuntes* causæ *secundæ*; cùm deniquè omnis actio *transiens* sit non in causâ agente, sed in subjecto patiente ab agente diverso; si Deus *concursu prævio* concurrat ad illas *transeuntes* actiones, operatur aliquid in causâ agente, operando in subjecto, quod ab illâ causâ distinctum est, seu facit ut illa causa operetur, operando aliquid in re illi causæ diversâ: *concursus* enim *prævius* ad istas *transeuntes* actiones, est, ubi actiones *transeuntes* sunt, quorum *prævius* est idem reipsâ cum *simultaneo*, & *simultaneus* reipsâ idem est cum actione *transeunte*. Quartò, id, per quod verè, physicè & realiter fit, ut causa *secunda* agit, etiamsi sit reipsâ prius actione causæ *secundæ*, (alias, quomodò causa *secunda* per ipsum verè, physicè & realiter ad actionem reduceretur,) ab istâ actione realiter distinctum non est. Vides

Lector

Lector, absurditates & varias & graves, quas *concursus*, præsertim *prævij*, Patronus admittere cogitur. Certè, *Heereboordus* totum mundum delirare putat, aut tot & tam crassas absurditates mundo tam frequenter venditare non præsumpsisset: hoc tamen ipsi facilè concedimus, quòd scilicet *concursus prævius & simultaneus* non realiter distinguuntur, sed quia neuter *concursus* datur, seu quia inter non-entia nulla est realis distinctio. Verùm, frivolis suis *rationis* distinctionibus, fuóque concipiendi modo fruatur *Professor*, & pergat.

HEEREBOORDI

Disput. ex Philos. select. Disp. 10. de concursu causæ primæ, Thesis 1.

EXposuimus & adstruximus disp. prçced. Concursum *causæ primæ ad actiones cau-*

ſæ ſecundæ prævium; *protulimus argumentum unum atque alterum: Verum quia res eſt maximi momenti & uſus, etiam hanc diſputationem ei dabimus. Inter argumenta pro concurſu prævio poſtremum non eſt, quod deſumitur ab ipſo concurſu ſimultaneo, quem Adverſarij admittunt, qui ipſe prævium infert efficaciſſimè, etiam invitis omnibus adverſæ partis patronis: nam Deus non poteſt concurrere concurſu ſimultaneo, ſi non præmoveat creaturam ad agendum, niſi quis ſtatuat, aut ipſam creaturam determinare Deum, aut cauſam primam & ſecundam determinari ab aliâ tertiâ, aut eas concurrere fortuito & caſu, quæ omnia cum ſint abſurda, omnino admittenda eſt prædeterminatio & prædeterminatio illa, in quâ concurſus hic prævius conſtit: quod argumentum, quia urgentiſſimum eſt imò tanti roboris, ut ipſi* Suarezio diſp. 21 ſect. 4. Metaph. *concurſus prævij hoſti maximo, ſummæ difficultatis eſſe dicatur, paulò latius eſt explicandum.*

EX

EXAMEN.

QUanquam argumentum ad *concurſum prævium* demonſtrandum, à *ſimultaneo* deſumptum, nobis, qui *ſimultaneum* prorſùs negamus, nullum faceſſat negotium; quoniam tamen viſum eſt *Profeſſori* ex *concurſu ſimultaneo prævium* concludere; *concurſum ſimultaneum* impræſentiarum ſupponemus, & quomodò per ipſum demonſtretur *prævius*, diſquiremus. Sic autem argumentatur: vel cauſa prima ſecundam phyſicè prædeterminat, ſeu *concurſu prævio* concurrit; vel ſecunda cauſa primam determinat; vel utraque à tertiâ determinatur; vel denique cauſa prima & ſecunda fortuitò & caſu concurrunt. Quid ita? *concurſum ſimultaneum* dari, eſt operationem immediatè eſſe à Deo & creaturâ, tanquam à princi-

piis efficientibus; nihil autem vetat quò minùs citra prędeterminationem physicam, determinationem primæ per secundam, utriusque determinationem per tertiam, aut concursum fortuitum, operatio immediatè sit à Deo & creaturâ, ut à principiis effectivis. Nam sufficit quòd prima causa velit ut operatio sit immediatè ab ipsâ & causâ secundâ, ut à principiis efficientibus. Si autem operationem à se & à causâ secundâ, tanquam à principiis effectivis immediatè procedere velit, prædeterminatione physicâ, quæ est quidpiam creaturæ inexistens, non opus est. Nam volitio Divina sufficit ad hoc, ut operatio sit immediatè à se solo, ut à principio effectivo, citra aliquid creaturæ inexistens, ut cùm Deus mundum creare voluit; ergò multò magis sufficit ad hoc, ut operatio sit immediatè à se & à causâ secundâ, ut à principiis effectivis. Si verò

operatio

operatio ſit immediatè & à Deo & à creaturâ, ut à cauſis efficientibus, ídque quoniam ita vult Deus; Deus non caſu aut fortuitò concurrit cum cauſâ ſecundâ, niſi Deum pro libertate ſuâ, (cujus, abſque cognitione, exercitium eſt nullum) cooperari, ſit caſu aut fortuitò concurrere. Utut igitur argumentum à *concurſu ſimultaneo* deſumptum, *Profeſſori* urgentiſſimum, & *Suarezio* difficillimum videatur; *prævium* tamen non demonſtrat.

HEEREBOORDUS.

II. *Sic* argumentamur. *Si Deus non concurrat concurſu prævio, determinando antecedenter creaturam ad actum ſuum, neque poteſt conjungi in agendo cum creaturâ concurſu ſimultaneo. Sed ex hypotheſi Adverſariorum Deus, &c. Ergo. Prob. major. Conjunctio in*

operando cum creaturâ non dicit ſolam indiſtantiam aut præſentiam localem cum illâ; multa enim ſunt, quæ habent indiſtantiam ac præſentiam localem cum alio, neque tamen cum illo ſtatim cooperantur; & præterea, Deus propter ſuam immenſitatem intimè præſens eſt rebus omnibus, non tamen cœfficit omnia, quæ poteſt cœfficere: ergo conjunctio primæ cauſæ cum ſecundâ in operando plus dicit, quam præſentiam utriuſque; ſcil. dicit præterea, quod per ſe & non caſu conveniant, ad producendum eandem operationem: tunc vero per ſe conveniunt & non concurrunt caſu ad eandem operationem cauſæ duæ, quando vel ambæ alicui ſuperiori cauſæ ſubordinantur, vel ambæ naturâ ſuâ ſunt determinatæ ad operationem illam, ita ut illam non poſſint non producere, vel quia una ex illis determinat operationem alterius, & conſequenter determinat cauſam alteram ad agendum: præter hos enim convenindi & concurrendi ad

pro-

productionem unius ejuſ cmque operationis modos, alius excogitari non poteſt, nullus verò ex hiſce modis convenire poteſt cauſæ primæ convenienti & concurrenti cum cauſâ ſecundâ ad productionem unius ejuſdemque operationis, niſi is, quo dicamus, Cauſam primam ut ſuperiorem determinare ſecundam ut inferiorem : *ergo ſic quoque dicendum eſt, & ſic habemus concurſum prævium : quod verò nullo alio modo Deus dici poſſit convenire aut concurrere cum cauſâ ſecundâ, quam hoc poſtremo modo, nim. determinando, & præmovendo, facile probatur; nam* 1. *falſum eſt, quod utraque, tam prima, quam ſecunda cauſa, ſubordinentur tertiæ cauſæ ſuperiori, cum cauſa prima Deus nullam habeat cauſam ſupra ſe, nec cauſa ſecunda ſubordinetur ulli, niſi ipſi Deo.* 2. *falſum eſt, quod utraque cauſa, prima & ſecunda determinentur naturâ ſuâ neceſſario ad operandum, quia, & Deus in omni concurſu ad extra eſt liberrimus; & cauſæ*

multæ

multæ ſecundæ non agunt ex neceſſitate naturæ ſed liberè quoque, habentque dominium ſui actus. 3. falſum eſt, quod cauſa ſecunda determinet operationem cauſæ primæ, licet hoc audacter ſatis & maximo molimine aſſertum ſit à Jeſuitis, Fonſeca, Bellarmino, libris & locis, ſuperiori diſputatione, citatis : *verum non tantum falſa eſt hæc aſſertio, ſed multorum inſuper errorum baſis ac cauſa ; quare operæ fuerit pretium eam planè evertere.*

EXAMEN.

Latiori explicatione, quod th. 1. propoſuit argumentum *Heereboordus* prorſùs enervat. *Deus* (inquit ibidem) *non poteſt concurrere concurſu ſimultaneo, ſi non præmoveat creaturam ad agendum, niſi quis ſtatuat, aut ipſam creaturam determinare Deum, aut cauſam primam & ſecundam determinari ab aliâ tertiâ,*

tiâ, aut eas concurrere fortuitò & caſu. Tres
oſteriores modos, ut abſurdos removen-
o, primum adſtruere conatur. Sed hæc
gumentatio plenam enumerationem deſi-
erat. Nam præter modos, quibus cau-
m primam & ſecundam ad operandum
onvenire concipi poſſit, ibi recenſitos, ali-
m ipſe, nempè naturalem ad operandum
eterminationem, hîc loci proponit. Si
utem *concurſus ſimultaneus* admittatur, ſeu
operatio cauſæ ſecundæ ſit immediatè à
auſâ primâ & ſecundâ, ut à principiis effi-
cientibus, Deum, citra modos omnes hîc
el alibi à *Profeſſore* commemoratos, con-
urrere cum creaturâ *concurſu ſimultaneo*,
eu operationem creaturæ eſſe immediatè
am à Deo, quàm à creaturâ, ut à principiis
fficientibus, ídque quoniam ſtatuit Deus,
pro ſuâ libertate, ut operatio & à ſe & à
cauſâ ſecundâ, tanquam à principiis effici-
entibus

entibus immediatè promanet, quàm facile est imaginari?

HEEREBOORDUS.

III. Qui concursum Dei, quem simultaneum agnoscunt solum Adversarij, dicunt indifferentem & universalem, eumque faciunt determinabilem & determinari asserunt à concursu causæ secundæ, illi indigentiam, potentialitatem, & imperfectionem Deo attribuunt, quod Deo est indignum & injurium. Atqui Adversarij, &c. Ergo. Injuriam Deo fieri ex hac sententiâ manifestissimum est: Deus concurrit cum voluntate nostra, ut purus actus, ergo non expectat aliquem concursum voluntatis nostræ, quo ejus indifferentia universalis in agendo determinetur, ut quidem volunt & loquuntur Jesuitæ: ratio consequentiæ est, quia repugnat puro actui, esse determinabilem & determinari

per

per aliud : quod enim determinat, perfectius est determinabili aut eo quod determinatur : at Deo, qui est purissimus actus, nihil est perfectius; imò, quia purissimus est actus, ipse omnia determinat, & à nullo determinatur, ipse omnia actuat, & à nullo actuatur : certè, sicut summa perfectio est, à nullo determinari vel actuari, ita imperfectio quædam, potentialitas, & indigentia est, ab alio determinari & actuari. Sed figmentum hoc concursus Jesuitici, Deo indignum, per modum causæ universalis & indifferentis, quæ à causa particulari secundâ determinetur ac specificetur, latius detegendum est ac refutandum : latet enim hic anguis in herbâ.

EXAMEN.

Concursus simultaneus citra universalitatem, indifferentiam aut determinabilitatem facilè concipi potest : &, concursus universalitas,

versalitas, indifferentia & determinabilitas Deo indigentiam, potentialitatem aut imperfectionem non affigunt. Etenim, purita actus Divini tantùm passivam excludit potentiam, quocircà si Deus pro libertate sua esse tantùm *genericum* producat, seu ad esse tantùm *genericum* liberè concurrat, puritas haudquaquàm periclitatur, nisi Deum per potentiam activam non tantum producere, quantum per ipsam producere potest, puritati actus Divini deroget, quod vel imaginari ridiculum est. Prætereà, etiamsi Deus quoniam est purus actus, determinabilitatem admittat nullam, quid vetat tamen quò minùs actus *ad extra*, cujusmodi est *concursus*, sit *determinabilis?* an quia Deus ipse determinari non potest, ideò quicquid à Deo proficiscitur, determinari nequit? Deus, quoniam est perfectio infinita, determinari recusat; ejus verò actus *ad extra* quoniam

infinita

nfinita perfectio non est, à determinabili-
ate non abhorret. An ideò Deo *indigentia*
liqua adscribenda est, quia ejus aliqua o-
eratio *ad extra* non ita perfecta est, quia
dhuc perfici & determinari possit? Si Deus
elit ut operatio voluntatis sit immediatè
& à se & à voluntate, ut à principiis effecti-
vis, ubinam est expectatio *concursus* volun-
atis? cùm verò dicit *Professor*, quòd Deus,
quia purissimus est actus, omnia determinat, &
à nullo determinatur, ipse omnia actuat, & à
nullo actuatur, falsa veris subdolè admiscet.
Verum quidem est, quòd Deus, quia puris-
simus actus est, à nullo actuatur aut deter-
minatur: sed falsum est quòd Deus, quia
purissimus est actus, omnia actuat & deter-
minat. Aliud est à nullo actuari & deter-
minari, aliud omnia actuare & determinare;
summa puritas actus, seu exclusio omnis
potentiæ passivæ ad illud sufficit, ad hoc
verò

verò nequaquàm. Quis enim nisi plan vecors, argumentaretur ad hunc modum Deus est purissimus actus, seu pati non po test: ergò omnia actuat & determinat? N minor est vecordia sic argumentari: Deu omninò pati non potest; ergò nullus actu ejus *ad extra* est actuabilis & determinabilis Fruſtrà audit veritatis patronus, qui erro res tam crassos ridiculè refutando, ipsi quàm maximè gratificatur. Sed, *late* (inquit) *hîc anguis in herbâ.* An sit anguis vel anguilla, dispiciamus.

HEEREBOORDUS.

IV. Sic argumentamur. *Si concursus De indifferens esset & determinaretur à causa se cunda, in genere causæ efficientis (nam de hâ determinatione quæstio est, non de determina tione in genere causæ materialis aut subjectivæ*

vel

vel ut clarius loquar: ſi Deus exſpectat concurſum noſtræ voluntatis, ut in genere cauſæ efficientis antecedentem, non ſolum determinabitur Dei concurſus, ſed Deus ipſe, id eſt, non ſolum determinabitur ejus actio, ſed ipſemet, qui eſt cauſa & principium actionis, Hoc eſt abſurdum. Ergo & illud, ex quo ſequitur, ſc. concurſus univerſalis & indifferens. Probatur Major, hoc modo. Prioritas inter actiones, reſpiciendo genus cauſæ efficientis, reſpicit ipſas actiones, quatenus formaliter egrediuntur à ſuis agentibus: actio enim, qua actio eſt, eſt formaliter ab agente, & per illam in materiam ſubjectam agens dicitur agere, ergo prioritas inter actiones formaliter ut actiones, eſt prioritas quoad illum modum procedendi ab agentibus: ſi igitur actio unius cauſæ, puta ſecundæ, ex ſententiâ Adverſariorum, eſt prior actione alterius cauſæ, puta primæ, in genere cauſæ efficientis, non tantum terabitur in ipſam actionem, ſed & in cauſam

à qua procedit, quia non potest operari in actu nem, nisi in quantum ea procedit ab agente, a proinde operabitur determinando in ipsum a gens: Philosophi sanè omnes ordinant eode planè modo & actiones, & agentia, à quibu proveniunt actiones; & in ordine ac genet causæ efficientis, esse unam actionem priorem a terâ, est, unum agens esse prius altero, & conse quenter, unam actionem habere influxum eff cienter in aliam, si sic loqui liceat, est, unum gens habere influxum in aliud: ergo si volun tas nostra suo concursu in genere causæ effici entis ita determinet concursum divinum, ut ej concursus exspectet nostrum, voluntas nostra d terminabit concursum divinum efficienter, p consequens, determinabit ipsam causam, Deu Atqui hoc est, Deo imperfectionem, indigent am, potentialitatem adscribere: quia determ nans est perfectius eo, quod determinatur, anteè est dictum.

EX

EXAMEN.

Nos quidem non tantùm *concursum* indifferentem & determinabilem, verùm etiam *simultaneum* omnem planè rejicimus; sed hujus Disputationis examen, *concursum simultaneum* supponit; & *concursum* indifferentem & determinabilem, non, prout æquum est, a *Professore* vel explicari vel confutari asserimus. Non rectè (inquam) explicat *Professor concursum* indifferentem & determinabilem. Nam, *concursus* indifferens & determinabilis, ut ipse suprà docuit & paulò pòst tradit, est actus Dei, quo Deus dat *esse genericum* actioni, cui creatura dat *esse specificum*. Quid igitur sibi vult *Heereboordus*, cùm quasi ἰσοδυναμοῦντα tradit hæc: Deum concurrere *concursu* indifferenti ac determinabili, & Deum expectare concur-

ſum noſtræ voluntatis, ut in genere cauſæ efficientis antecedentem? Num ii, qui *concurſum* indifferentem & determinabilem propugnant, exiſtimant Deum expectare, ut voluntas noſtra priùs actioni ſuæ det eſſe *ſpecificum*, quàm ipſe eidem det eſſe *genericum*? num vel inter ſomniandum cogitari poteſt, eſſe *ſpecificum* actionis produci priùs, quàm eſſe *genericum*? num concipi poteſt, quòd actio, quâ producitur eſſe *ſpecificum*, efficienter influit in actionem, quâ eſſe *genericum* producitur? num denique quiſpiam imaginari poteſt, quòd *concurſus* Dei cum voluntate noſtrâ eſt *ſimultaneus*, & tamen quòd *concurſus* voluntatis noſtræ ipſum in genere cauſæ efficientis præcedit? Hæc de explicatione: argumentum videamus. Eſt autem argumentum hujuſmodi: Si concurſus Dei ſit indifferens & determinetur, Deus ipſe determinabitur; nam

nam, cùm prioritas inter actiones, reſpiciendo genus cauſæ efficientis, reſpiciat ipſas actiones, quatenùs formaliter egrediuntur à ſuis agentibus, ſi actio unius cauſæ, putà ſecundæ, eſt prior actione alterius cauſæ, putà primæ, in genere cauſæ efficientis, non tantùm operabitur in ipſam actionem, ſed & in cauſam, à quâ procedit, quia non poteſt operari in actionem, niſi in quantum ea procedit ab agente; ac proindè operabitur determinando in ipſum agens. Veluti inſanus, diſputat hîc loci *Profeſſor*. Nam primùm, ſupponit, *concurſu ſimultaneo* indifferenti & determinabili admiſſo, duas eſſe actiones, alteram primæ cauſæ, alteram ſecundæ, atque hanc eſſe illius cauſam efficientem, ac proinde illam præcedere: ſed vel *concurſum* cauſæ ſecundæ, eſſe cauſam efficientem *concurſus* cauſæ primæ, vel ullam actionem eſſe efficientem alterius actionis

causam, vel denique *concursum* causæ secundæ *præcedere simultaneum* primæ causæ ad actionem secundæ concursum, imaginari ridiculum est. Secundò, existimat *Heereboordus* quòd tenore *concursus* indifferentis & determinabilis actio secundæ causæ prior est actione primæ; contrarium tamen ex concursu indifferenti & determinabili manifestò sequitur, si illius tenore, uti vult *Professor*, *concursus* iste sit actio determinata, & actio causæ secundæ sit actio actionem istam determinans; quoniam ordine naturæ prius est, esse actionem, quæ determinari possit, quàm esse actionem, quæ determinet. Tertiò, cùm dicit *Professor* quòd actio causæ secundæ non operatur in actionem primæ, nisi in ipsam causam primam operetur, quoniam non potest operari in actionem, nisi in quantum ea procedit ab agente, nugatur, non argumentatur. Nam *concursum*

ſum cauſæ primæ determinari à cauſâ ſecundâ, non eſt vel operationem cauſæ ſecundæ operari in operationem primæ, vel cauſam ſecundam in primam operari, ſed cauſam primam *concurſu* ſuo producere *eſſe generi-cum*, quod, vò *eſſe ſpecificum* à cauſâ ſecundâ productum, contrahit, limitat ac determinat. Ex eo verò, quòd aliquid à Deo per *concurſum*, productum, determinatur per aliquid à cauſâ ſecundâ productum, Deum ipſum à cauſâ ſecundâ determinari, quis ſobrius inferret? Quartò, etiamſi concederemus actionem cauſæ ſecundæ operari in actionem cauſæ primæ, non indè tamen concludi poteſt ipſam operari in cauſam primam. Etenim, *concurſus* omnis Divinus eſt actio *ad extra*, ac proindè non eſt in Deo, ſed in ſubjecto diverſo: quocircà non neceſſe eſt, ut, cùm *concurſus* ille patitur, ſeu determinatur ab actione cauſæ ſecundæ,

Deus ipſe, in quo *concurſus* iſte non eſt, ab actione cauſæ ſecundæ patiatur, ſeu determinetur. Actio quidem ab agente proficiſcitur, ſeu, ut loqui mavult *Profeſſor, formaliter egreditur ab agente*, & ab eâ, agens denominatur agens; non tamen quicquid actioni exiſtenti in ſubjecto cauſæ agenti diverſo contingit, ipſi quoque cauſæ agenti contingit, niſi inter cauſam agentem, & ejus actionem tranſeuntem, ſympathiam quandam *Heereboordianam* intercedere comminiſcamur.

HEEREBOORDUS.

V. Præterea, concurſum Dei indifferentem & à cauſâ ſecundâ determinabilem, quo per modum cauſæ univerſalis concurrit, ita explicant ejus patroni, ut Deus concurrat tantum ad eſſe genericum actionis, cauſa ſecunda det eſſe ſpecificum

ſpecificum actioni, ad quam ambæ concurrunt: quod ſi verum eſt, Deus minus influet concurrendo, quam cauſa ſecunda, & aliqua entitas eximetur efficientiæ divinæ: at Deus non minus, ſi non magis, influit concurrendo in actionem cauſæ ſecundæ, quam ipſa cauſa ſecunda, nec ulla entitas efficientiæ divinæ eximi poteſt. Et ſi hic concurrendi modus in Deo, per modum cauſæ tantum univerſalis & indifferentis, quæ determinetur & ſpecificetur à cauſa ſecunda, applicetur operationibus ſupernaturalibus, ut ſpecificatio bonarum actionum ſit à ſolâ cauſâ ſecundâ, quæ primam determinat ac ſpecificat, jam in aperto eſt, quantum derogetur gratiæ divinæ, & tribuatur arbitrij liberi & voluntatis humanæ viribus in operando: ſed id parum curant Adverſarij: verum ne in naturalibus quidem id mihi placet, quod Deus dicatur ad actiones creaturarum concurrere, ut cauſa univerſalis, modo jam explicato, quamvis ita ſenſerit & loquutus

ſit

sit inter alios Cl. D. Burgersd. l. 2. Metaph. c. 11. th. 7. *Verum liceat id pace Venerandi olim Præceptoris, & salvâ reverentiâ pijs Manibus debita, dicere: non istâ ἀκριβείᾳ in concursu explicando versatus est* Vir Cl. *quam quidem adhibuit in alijs Philosophiæ capitibus explicandis: cogitationes secundæ, si per vitam licuisset, haud dubiè aliquid elaboratius hic nobis aedissent.*

EXAMEN.

Deum concurrere ad actionem creaturæ *concursu* indifferenti ac determinabili, est Deum efficere esse *genericum* actionis, cujus esse *specificum* (quod, quàm esse *genericum*, quatenùs ab ipso distinguitur, manifestò majus est,) à creaturâ, non à Deo efficitur: ita ut istum concursum rejicere ideò quia ipsius tenore *Deus minùs influeret concurrendo, quàm causa secunda, & aliqua entitas eximeretur*

imeretur efficientiæ divinæ, idem ſit, ac *concurſum* indifferentem ac determinabilem confutare ad hunc modum: *concurſus* indifferens ac determinabilis non datur, quia non datur. Si quidem Deus ideò producat eſſe tantùm *genericum* actionis, quia ejus eſſe *ſpecificum* producere non valet, de imperfectione divinâ haudquaquàm dubitaretur; ſi verò ideò producat eſſe tantùm *genericum* actionis, quia eſſe tantùm *genericum* producere, & productionem τὸ eſſe *ſpecifici*, creaturæ delegare, ipſi viſum eſt, (ut patroni *concurſus* indifferentis ac determinabilis haud dubiè arbitrantur) dignitati primæ cauſæ nequicquam derogatur. *Profeſſoris* ſolicitudinem de actionibus ſupernaturalibus laudamus; verùm nobis ignoſcat, ſi quomodò *concurſus* indifferens & determinabilis ad iſtas, nimium, vel gratiæ divinæ detrahat, vel liberi arbitrii & voluntatis humanæ

humanæ viribus tribuat, non videamus. Etenim, actionis ſupernaturalis bonitatem tantùm *genericam* ſi Deo immediatè producere, creaturæ verò, productionem immediatam, ſed per principium à ſe infuſum, bonitatis *ſpecificæ*, demandare placeat; nec gratiæ Divinæ derogatur, nec viribus naturæ nimium tribuitur; niſi vel liberalitati Divinæ, quâ creaturæ ſuæ, productionem immediatam, ſed per gratiam ſuam, bonitatis *ſpecificæ*, demandat, invideamus; vel Deum pro libertate ſuâ bonitatem tantùm *genericam*, ſuæ immediatæ efficientiæ reſervare, iniquo feramus animo.

HEEREBOORDUS.

VI. Specialem ac particularem Dei concurſum rejicit loc. cit. D. Burgerſd. *propter denominationes actionum, à quibus denominantur cauſa*

cauſæ ſecundæ, non prima : quo argumento & alij ſunt uſi. Ex. gr. *Homo dicitur ambulare, non Deus, ignis urere, non Deus : licet Deus non minus conferat ad ambulandum vel urendum, quam homo vel ignis: ratio eſt, inquit cum alijs, quia Deus eſt cauſa univerſalis, & ſunt ejus verba,* Cauſa univerſalis indifferenter ſe habet, eademque virtute concurrit ad omnes creaturarum actiones ; ideoque ſpecificatio actionum, non Deo, qui eſt cauſa univerſalis actionum naturalium, ſed ipſis creaturis adſcribenda eſt, ideoque quod homo ſe moveat, Deo debetur : ſed quod motus iſte ſit ambulatio, homini tribuendum : ideoque non Deus, ſed homo dicitur ambulare. *Hic quidem eſt diſcurſus D.* Burgerſd. *iſtoc loco, in quo, ut libere eloquar, non pauca deſidero.*

EXAMEN.

Si ſpecialis ac particularis *concurſus* admittatur, ab actione, ad quam *concurſus* eſt, tam prima cauſa, quàm ſecunda denominabitur. Cum enim actio ſui cauſam, non quatenùs eſt in ipſâ, ſed quatenùs ab ipſâ eſt, denominet; cúmque ſecundùm *concurſum* ſpecialem ac particularem, actio ſit immediatè atque efficienter tam à Deo, quàm à creaturâ; tam Deus, quàm creatura ab actione denominabitur. Si verò nullus detur *concurſus*, vel non niſi *univerſalis* admittatur, ratio *non-denominationis* primæ cauſæ aperta eſt. Nam, ſi actio, v. g. ambulatio, à Deo efficienter non procedat, cur Deus ambulare dicetur? aut ſi Deus *concurſu* ſuo *univerſali* eſſe tantùm *genericum* ambulationis producat, cur ab ejus eſſe *ſpecifico*, ab ipſo

non

non producto, per quod motus fit ambulatio, denominatio ambulationis ipsi adscriberetur? Quocircà, etiamsi *concursus specialis* ac *particularis* meritò rejiciatur, eò quòd ab actionibus, à quibus causæ secundæ denominantur, prima non denominatur; non idcò tamen adstruendus est *concursus universalis*; quia ratio *non-denominationis* primæ causæ non minùs ab ejus *non-concursu*, quàm ab ejus *concursu* tantùm *universali*, deduci potest. Sed de ratione *non denominationis* causæ primæ, in examine Disputationis proximè sequutura paulò fusius differetur; Interea, quomodò *Professor* suum oppugnat Præceptorem, observabimus.

HEEREBOORDUS.

VII. Dicit, quod homo se moveat, Deo deberi, sed quod ambulet, homini, quia Deus

Deus fit causa universalis, homo particularis in concurrendo. *Ergo, inquam ego, Deus tantum concurrit ad esse genericum istius actionis in quantum est motus, non ad esse specificum in quantum est ambulatio, multo minus ad esse individuale, in quantum est ambulatio talis: at vero hoc est contra rectam rationem: nam sic τὸ esse specificum, ne nunc loquar de individuali, eximeretur in hoc motu & quovis alio, efficientia & concursui divino.* Sic argumentor contrà. *Si efficientia & concursus divinus requiritur ad id omne producendum quod habet aliquam entitatem physicam & veram, ergo etiam efficientia & concursus divinus requiritur ad specificationem actionum, quia specificatio actionum est entitas vera & physica, imò à specificâ ista entitate actiones omnesque res in suas species & classes entium dispescuntur: quare, qui dicit, Deum tantum concurrere ad actionis esse generícum, in quantum est motus, non vero ad specificum,*

cificum, in quantum est ambulatio, cursus, &c. is potissimam rerum entitatem & physicam realitatem, efficientiæ, influxui, concursui divino adimit: adhæc, plus conferet creatura, quæ speciem largitur suæ actioni, quam Deus, qui genericè, & indifferenter, & universaliter concurrit, tam ad unam unius causæ secundæ actionem, quam ad aliam alterius. Sed porro, ego quidem non video aut percipio, quomodo id dici possit, quod Deus ut causa universalis concurrat ad actionem in genere quatenus est motus, non concurrat idem ad actionem in specie quatenus est ambulatio, cum nemo possit concurrere ad esse genericum rei, nisi idem concurrat ad esse specificum & individuale; quia τὸ esse generi-cum continetur & est in τῷ esse specifico, & utrumq; includitur in τῷ esse individuali. Motus in genere non existit, nisi in quantum est ambulatio, cursus, aut similis actio in specie: quomodo ergo potest quis concurrere ad motum

in genere, qui non concurrat idem ad actionem in ſpecie, cum motus in genere produci nequeat niſi producendo actionem talem in ſpecie? Poſtremo, *ſi non detur concurſus ſingularis, influxus particularis Dei, qui terminetur ad particularem in ſpecie & ſingularem in individuo actionem atque effectum, ne univerſalis ille quidem Adverſariorum concurſus ſtare poteſt, quod ad oculum demonſtrabo.*

EXAMEN.

Ex argumentis, quæ *Heereboordus* hîc loc proponit, de primo atque ſecundo, ad th quintam dictum eſt; de quarto poſteà; d tertio nunc temporis diſſeremus. Tertiu autem argumentum hujuſmodi eſt: nem poteſt concurrere ad eſſe *genericum*, niſi e jam ad eſſe *ſpecificum* atque *individuale* co currat, quoniam eſſe *genericum* in τῷ e

ſpecifi

ſpecifico, & eſſe *ſpecificum* in τῷ eſſe *individuali* continetur & eſt. Verùm, contineri atque eſſe in re productâ, non impediunt, quò minùs res producta, & ea, quę in ipſâ continentur & ſunt, varias exigant productiones. V. g. materia atque anima rationalis continentur & ſunt in homine, nihilominùs creatur materia, vulgò creditur quòd anima rationalis creando infunditur, ac infundendo creatur, & homo generatur, quæ ſunt productiones maximè diſtinctæ : Ad eundem modum, etiamſi eſſe *genericum* contineatur & ſit in τῷ eſſe *ſpecifico*, & hoc in τῷ eſſe *individuali* ; non tamen indè ſequitur iſta omnia produci unâ atque eâdem operatione. Si verò *Profeſſor* ſic argumentatus fuiſſet : Actio, ut eſt rei ſingularis hîc & nunc exiſtentis, ita ad eſſe *ſingulare*, ſeu *individuale* terminatur ; à quo eſſe *genericum* atque eſſe *ſpecificum* reipſâ non differunt, ſed ſolis

conceptibus distinguuntur ; ergò unius atque ejusdem rei esse *genericum*, esse *specificum* & esse *individuale* non nisi eâdem actione producuntur ; validè *concursum universalem* eliminâsset.

HEEREBOORDUS.

VIII. Quoties homo generat hominem, Philippus v. c. Alexandrum, quaratione quis non indiget concursu Dei ad procreandum hunc hominem, eadem ratione neque indigebit concursu Dei ad procreandum vel hominem vel animal: nam qua virtute quis procreat Alexandrum, eadem per omnia virtute procreat & hominem & animal: proinde, si non egeat concursu particulari, influxu speciali, ad procreandum Alexandrum, nec egebit concursu universali, influxu indifferente, ad procreandum hominem vel animal : similiter, si homo non indigeat concursu

articulari ad hanc ſpeciem actionis, ambulatio-
nem, neque univerſali concurſu indigebit ad
productionem motus in genere. Quemadmodum
itaque homo producens hominem, & hunc ho-
minem, producit in individuo, & hominem in
ſpecie, & animal in genere, & vivens, & corpus,
& ſic porro, eundo per omnes entitatis gradus,
ita & Deus concurrendo ad quamlibet actionem
cauſæ ſecundæ producit actionem, & qua eſt ens,
& qua eſt motus, & qua eſt ambulatio in ſpecie,
& qua eſt hæc ambulatio in individuo, manendo
ſemper in genere naturæ; *& ſic* utraque cauſa
prima & ſecunda ratione modi agendi eſt
particularis, *quia utraque hoc modo agit, ut*
amba omnem gradum entitatis in actione & effe-
cto concurrendo attingant : ratione vero ob-
jecti *poteſt ſpeciali denominatione* cauſa prima
dici univerſalis, *quia ad omnia objecta, effecta,*
actiones; ſecunda particularis, *quia ad certa*
objecta, effecta, actiones, operando concurrit.

EXAMEN.

Si de neceſſitate quæſtio inſtituatur, *concurſus* procul omni dubio magis neceſſarius eſt ad eſſe *ſpecificum*, quàm ad eſſe *genericum*, quoniam eſſe *ſpecificum*, quatenùs ab eſſe *generico* diſtinguitur, ipſo majus eſt & potius: quocircà, ſi creatura citra *concurſum* Dei, ad eſſe *ſpecificum* producendum ſufficiat, multò magis citra *concurſum* Dei, ad eſſe *genericum* producendum ſufficit. *Concurſum* itaque tantùm *univerſalem* planè rejicimus, non ſolùm quia impoſſibilis eſt, (ut ex ſuprà dictis conſtat) ſed etiam quia, ſuppoſitâ ipſius poſſibilitate, ſuperfluus eſt, niſi ratio idonea excogitari poſſit, ob quam Deus productionem τῦ eſſe *generici* ſibi reſervaret; productionem verò τῦ eſſe *ſpecifici*, quod præſtantius eſt, creaturæ demandaret.

HEEREBOORDI

Disput. ex Philos. select. Disp. 11. de concursu causæ primæ, Thesis 1.

Ostendimus Disputationibus nunc aliquot, dari Concursum *Dei ad operationes omnes causarum secundarum, eumque non* simultaneum *tantum sed &* prævium, *atque illum non universalem sed* particularem, *non determinabilem sed* determinantem, *adeo ut actio causæ secundæ quælibet dependeat à Deo non tantum quoad esse genericum, sed & quoad esse specificum, & quoad esse individuale, manendo in genere naturæ: atque ita defuncti videmur isto labore, ut ex ijs, quæ disputavimus, facile sit adversæ partis argumenta solvere; verum enimverò quia in quibusdam ratiocinibus valde triumphant, quas pleno semper ore crepant Adversarij, ac quibus calumnias impingant huic*

noſtra ſententia, eas, quibus hoc tentant, omiſſis cæteris, jam nunc refutabimus, contra morem noſtrum: quia ſolâ κατασκευῇ contenti in diſputationibus conficiendis, ἀνασκευὴν ipſi conflictui ſolemnus reſervare.

EXAMEN.

PROFESSOREM ea omnia, quæ ſe oſtendiſſe gloriatur, oſtendiſſe haud dubitamus; ſed iis tantùm, qui partibus addicti, præjudicio occupantur. Verùm, penes *Lectorem* à ſtudio partium alienum & à præjudicio liberum, judicium eſto. Si ita labore defunctus ſit, ut ex iis, quæ hactenùs diſputavit, facile ſit adverſæ partis argumenta ſolvere, eorum confutatione reportabit

Salmacida ſpolia ſine ſanguine & ſudore.

HERRBOORDIUS.

HEEREBOORDUS.

II. § 1. Si Deus non ut cauſa univerſalis ſed ut particularis concurſu particulari concurrit ad ſpecificationem actionis, ergo Deus dicetur ambulare, urere, &c. Sed hoc eſt abſurdum. Ergo & illud. *Reſp.* 1. *non ſequitur, ex concurſu particulari cauſæ primæ ad actionem in ſpecie ipſam ſtatim cauſam primam particulariter concurrentem inde denominari: ratio eſt, quia ambulare, verbi cauſâ, non eſt tantum efficere ambulationem, ſed etiam informari ambulatione: & hinc eſt, quod* τὸ ambulare *denominet hominem, non Deum; quia Deus iſtius informationis capax non eſt: hoc enim præſupponeret potentiam paſſivam, quæ Deo non convenit: pari modo,* urere, *non tantum eſt efficere uſtionem, ſed & iſtâ uſtione informari, quod cauſæ tantum ſecundæ convenit*

&

& ſoli convenire poteſt. ita fatetur Suarez, *nobis hic cum cæteris omnibus adverſarius, l. 2.* de concurſu Dei cum voluntate humana, c. 17. n. 8. *quod τὸ* amare *non ſit tantum efficere amorem, ſed & informari amore, quod convenit voluntati elicienti amorem, non Deo cum illâ concurrenti: hinc licet Deus cum voluntate efficiat amorem, non tamen dicitur amare hoc amore ut quidem dicitur voluntas. 2. Effectus & actio denominat cauſam illam, à cujus influxu determinato & tantum fluit, ſic ut illa cauſa alias actiones & effectus extra hoc genus effectuum & actionum non producat, non verò illam cauſam, à cujus influxu, quoad objectum indeterminato, aliæ actiones quoque & effecta profluunt: ita ignis dicitur urere, quia influxus ignis ad uſtionem, non ad ambulationem, non ad locutionem, &c. terminatur: contra homo dicitur loqui, animal ambulare, non urere, quia neutrius influxus ad uſtionem terminatur: at*

Dei

Dei influxus ad omnia objecta & quævis effecta & actiones terminatur; ideoque Deus influendo à nullo objecto, effecto, actione certâ denominari potest.

EXAMEN.

Actio causam agentem denominat, non quatenùs in ipsâ, sed quatenùs ab ipsâ est; tum quia actio, quatenùs est in re aliquâ, est passio, atque ideò illam, prout in illâ est, agentem non denominat; tum quia actio *transiens* causam agentem denominat, non quatenùs in ipsâ est, quia in ipsâ non est; sed quoniam ab ipsâ est. Quocircà, si ambulare, urere, amare, ratiocinari, &c. sint quoad sua esse *generica, specifica* & *individualia*, immediatè à Deo, ut à causâ efficiente, non minùs, quàm à creaturâ, non minùs Deum, quàm creaturam denominant, nam creaturam denominant, quatenùs sunt ab ipsâ

ipsâ immediatè, ut à causâ efficiente. *Professoris* ad hoc argumentum, duplex est responsum: prius est, quòd agere non est tantùm actionem efficere, sed etiam ipsâ informari; cùm itaquè Deus informationis capax non sit, eò quòd capacitas informationis, potentiam passivam, quæ non convenit Deo, præsupponit, Deus non ambulat, urit, ratiocinatur, &c. etsi istarum actionum, ut & omnium aliarum sit causa efficiens atque immediata. Contrà, si per τὸ *actione informari*, intelligat *causam ab actione agentem denominari*, tum hujusmodi est responsum: Ut causa agat, non sufficit, quòd ipsam efficit, sed insuper requiritur, ut ipsâ actione informetur, id est, ut ab actione agens denominetur, quod ridiculum est: & actione informari hoc sensu, potentiam passivam non præsupponit, nam Deus, qui purus est actus, à creatione, quæ est actio, denomi-

natur

natur creans, seu agens. Si verò per τὸ *actione informari*, intelligat *causam ab actione, tanquam formâ sibi inhærente, informari*, tum nulla causa ab actionibus *transeuntibus* denominatur agens, quoniam nulla actio *transiens*, causæ ineſt agenti; atque ita, Deus nec creat nec concurrit, quoniam creatio & concurſus ſunt actiones *tranſeuntes*, ac proindè Deo neutiquàm inexiſtentes. Denique, Deus vel non informatus actionibus creandi & concurrendi, creat & concurrit, vel iſtis informatus actionibus, creat & concurrit; ſi non informatus, tum cauſa ab actione denominatur agens, etiamſi actione non informetur: ſi informatus, tum ſciſcitari licet, quomodò actiones extra Deum exiſtentes, ipſum informare poſſunt; &, ſi creatio atque concurſus Deum informare queant, cur non & omnes aliæ actiones *tranſeuntes*, putà, uſtio, ambulatio, ratiocinatio

&c.

&c. Deum informant, & ipſum informando denominant? Poſterius *Heereboordi* reſponſum quod ſpectat, ſi ægrotus quiſpiam curæ meæ commiſſus atque de re quavis interrogatus, ita reſponderet, de ejus delirio minimè dubitarem; ſumma enim reſponſi hæc eſt: Deus eſt cauſa omnium actionum, ergò à nullâ certâ actione denominatur; creatura verò, certarum tantùm actionum cauſa eſt, atque ideò ab ipſis denominatur: quaſi, quò plures ſunt actiones cauſæ, eò minùs, & quò pauciores, eò magis ab ipſis cauſa denominetur; atque hæc actio, quæ, ſi ſola à cauſâ promanaret, cauſam denominaret, vi ſuam denominandi cauſam deſtitueretur, eò quòd aliæ actiones ab eâdem proficiſcuntur cauſâ. Actiones cauſam ſuam denominant, quatenùs ab ipſâ ſunt, non quatenùs ſunt pauciores; &, ſi *pluralitatis* ratio habeatur, magis æquum eſt,

ut

ut cauſa omnium actionum, ab omnibus actionibus, quàm ut à nullâ denominetur. Sed hanc *Profeſſoris* ſequelam admittamus: *Dei* ſcilicet *influxus ad omnia objecta & quævis effecta & actiones terminatur; ideóque Deus influendo à nullo objecto, effecto, actione certâ denominari poteſt.* Hâc ſequelâ admiſſâ, primùm, Deus non eſt creator cœli ac terræ, quia eſt omnium creator: ſecundò, Deus nè creator quidem appellandus eſt, quoniam creatio, à quâ creator dicitur creator, eſt actio certa: Tertiò, Deus non *concurrit* cum cauſis ſecundis, denominatio enim concurrentis eſt à *concurſu*, à quo Deus denominari non poteſt, quia *concurſus* eſt certa actio: Quartò, *concurſus* & actio creaturæ ſunt reipſâ una atque eadem actio, uti ipſe *Heereboordus* quàm ſæpiſſimè fatetur, ergò, ſi Deus concurrat, (ut vult *Profeſſor*) à *concurſu* denominatur concurrens, ac proindè

ab

ab actione creaturæ, quæ certa est actio, denominatur. Monstrosam hanc argumentationem *Heereboordus* igne illustrat. *Ignis* (inquit) *dicitur urere, quia influxus ignis ad ustionem, non ad ambulationem, non ad locutionem*, &c. *terminatur.* Quibus verbis innuit, quòd si influxus ignis ad ustionem, terminaretur ad ambulationem, locutionem &c. ignis non diceretur urere; quódque ideò ignis urere dicitur, quia ejus ad ustionem influxus, ad ambulationem, locutionem, &c. non terminatur; nam Dei influxus ad ustionem, ignis in eandem influxu minor non est, Deus tamen non dicitur urere; unde unicam rationem, ob quam ignis urere dicitur, esse, quòd ignis ad ustionem influxus, non terminatur ad ambulationem, locutionem, &c. constat. Verùm, planè impossibile est, ut influxus Dei vel creaturæ in unam actionem, in aliam terminetur;

quarè

quarè ſi ignis urere dicatur, quia ejus ad uſtionem influxus, ad ambulationem, locutionem, &c. non terminatur, pari ratione & Deus urere dicitur, quoniam ejus ad uſtionem influxus, ad ambulationem, locutionem, &c. non ſolùm non terminatur, ſed nec terminari poteſt; cùm enim influxus Dei in uſtionem, ſeu ejus *concurſus* cum igne ad urendum, ab uſtione reipſâ non differat, quomodò poſſibile eſt, ut ad aliam actionem terminetur? eandémque eſſe rationem cujuſque influxus ad quamlibet aliam actionem, quis non videt? Ignis ille certè, qui non aliâ ratione urere dicitur, quàm quia non ambulat, non loquitur, &c. aut quia ejus ad uſtionem influxus, ad ambulationem, locutionem, &c. ad quarum nullam terminari poteſt, non terminatur, eſt ignis fatuus; à quo ad hominis loquelam & animalis ambulationem progredimur. *Contra*

(inquit) *homo dicitur loqui, animal ambulare, non urere, quia neutrius influxus ad ustionem terminatur.* Magnas quidem gratias *Professori* debemus, eò quòd, cur homo & animal non urunt, nobis egregiè explicavit; sed ut hæc hominis loquentis & animalis ambulantis exempla, ejus quadrent instituto, homo dicendus est loqui & animal ambulare, quia non urunt.. *Professoris* enim institutum est ostendere, quòd locutio & ambulatio, licèt non minùs à Deo, quàm ab homine & animali proficiscantur, non Deum, sed hominem & animal denominant, quoniam *causæ illæ*, nempe homo & animal, *alias actiones & effectus extra hoc genus effectuum & actionum non producunt.* Atque ita, ignis urit, quia nec ambulat nec loquitur; & homo loquitur ac animal ambulat, quia homo & animal non urunt. Nonnè veriùs dicitur quòd *Heereboordus* nugatur, quia non disputat Philosophicè?

HEERE-

HEEREBOORDUS.

III. Si ℊ 2. Deus concurrat concursu, non universali, sed particulari, ad omnes causarum secundarum actiones, erit causa particularis etiam earum actionum, quæ cum lege Dei pugnant : Atqui hoc est absurdum. Ergo &c. *Ego verò nego hoc esse absurdum. Probant*, quia sic Deus erit author peccati : qui enim est causa particularis istarum actionum, quæ cum malitia sunt conjunctæ, quas malitia sequitur ac concomitatur, is est author peccati : atqui Deus, ex nostra sententia, est causa particularis &c. Ergo &c. *Resp. Majorem non sequi, & esse ambiguitatem in hoc termino*, causa particularis, *& in istâ phrasi, cum dicitur*; malitia sequi aut comitari actiones. 1. Causa particularis *dicitur*, aut, *quatenus in actione mala sive peccato*

entitatem ſpecificam actionis in particulari, ut eſt ſpecies entis in genere naturæ producit; aut *quatenus cauſa particularis eſt terminata in ipſum defectum, malitiam particularem illius actionis: Deus concurrendo dicitur particularis cauſa, priori tantum modo, quatenus producit entitatem ſpecificam actionis, ut eſt actio in particulari: creatura rationalis dicitur cauſa particularis utroque modo, quatenus præter modum priorem ſuo concurſu & operatione terminatur præterea in malitiâ ac vitioſitate actionis: ſed reſpondebimus diſtinctiſſime. Si cauſa particularis intelligatur, à quâ peccatum in concreto, id eſt, actio mala, habet non tantum entitatem ſuam phyſicam, ſed & illum defectum, à quo ratio eſt peccati in abſtracto, à quo ipſa malitia eſt, à quo ex. gr. furtum eſt furtum, conceditur major & negatur minor*; *id eſt*, Qui eſt hoc modo cauſa particularis actionum, quæ cum malitia conjunguntur, ut non tantum ſit cauſa particularis

laris entitatis phyſicæ ipſius actionis, ſed & malitiæ in particulari, quæ eſt in actione, is eſt author peccati: *vera eſt major; ſed falſa eſt minor*, quod Deus in concurrendo ſic dicatur cauſa particularis: *ſed verò ſi intelligatur cauſa particularis, illa, à qua peccatum in concreto, id eſt, actio mala, habet entitatem ſpecificam actionis tantum, non malitiæ, tum negatur major, quod*, Qui eſt cauſa particularis actionum, quæ cum peccato, *id eſt*, malitia ſunt conjunctæ, ſit autor ipſius peccati, *id eſt*, malitiæ, cum ille tantum concurrat ad entitatem ſpecificam actionis, qua talis: *& conceditur minor*: Deus enim eſt cauſa particularis etiam earum actionum, quæ malitiæ & peccato ſubſternuntur: *ex. gr. furari non habet tantum rationem entis, ſed & actionis, & hujus actionis in ſpecie, quæ dicitur ablatio*: *Deus concurrit, ut cauſa particularis ad motum iſtum phyſicum actionis, quæ furto ſubſternitur,*

non tantum ut est motus, sed & ut est actio, & ut est actio talis physica, sc. ablatio: Si enim Deus non concurret sic in particulari, fur non tantum non posset se movere, sed nec sic in specie movere manum physicè, ut istuc tendat, unde auffert: sed ad vitiositatem actionis & ablationis, quod ablatio ista sit invito Domino aut inscio, quod sit ablatio rei alienæ, ad istam malitiam ablationi accedentem non concurrit Deus: ablatio *enim aut spectatur* in genere naturæ, *aut* in genere moris: *ablatio in genere naturæ species est actionis, & motus, & bonum quid, & sine peccato fit, &, tam Deo quam homini, tam hujus quam illius concursui, subjicitur: ut v. c. si meum librum abstulero; istius ablationis causa particularis est, & manus mea auferens, & Deus concurrens ad istam motus speciem, quæ ablatio dicitur: at in genere moris, prout malitia moralis accedit, si nempe librum alterius abstulero invito aut inscio ipso, ad istam difformitatem*

&

& inconvenientiam cum lege Dei, quæ id vetuit, ſolus ego concurrerem, ut cauſa particularis, non Deus; ratio eſt, quia illa difformitas ſolum in me eſt, & actione meâ, ut à me tanquam cauſâ ſecunda, legi ſubjectâ, profic ſcitur; ſed tamen Deus ad iſtam ablationem in ſpecie, ut eſt ens tale in genere naturæ, non minus particulariter concurrit, quam tunc, cum fit ſine furto, ſine iſtâ malitia morali. Ergo Deus nullo modo eſt author peccati ex particulari concurſu, quia particularis ejus concurſus terminatur in actionis malæ v. g. furti entitatem ſpecificam in genere naturæ. 2. *Malitia dicitur ſequi aut comitari actionem dupliciter, in quantum eſt privatio rectitudinis moralis aut legalis: vel ex ipſa natura & eſſentia actionis, quemadmodum hunc actum, qui eſt fornicationis, ſequitur neceſſario violatio integritatis corporis, quæ eſt privatio quædam: & hoc ſenſu verum eſt vulgatum axioma:* Qui eſt author formæ, eſt author o-

mnium consequentium formam: *sed hoc modo ac sensu non sequitur actum peccati sua vitiositas, sua malitia: vel malitia, in quantum est privatio, sequitur aut comitatur actum, non ex ipsa naturâ actus, sed ex relatione ad agens certum, in quantum scilicet egreditur à tali agente, cui præfixa est lex & regula ad actum oppositum: hoc modo & sensu actum peccati comitatur & sequitur sua malitia, quæ iccirco non est rejicienda in quemcunque authorem actus, sed in eum cui præfixa est lex & regula ad actum oppositum: talis author actus est sola causa secunda, non prima: ergo malitia sequitur & comitatur actum peccati, in quantum profluit à sola causa secunda, non autem in quantum proficiscitur à primâ.*

EXA-

EXAMEN.

Deum ad actiones, quæ cum lege ſuâ pugnant concurrere *concurſu particulari*, ſeu Deum eſſe particularem ipſarum cauſam, abſurdum eſſe negat *Profeſſor*; quod tamen, etiam ſepoſitâ malitiæ conſideratione, abſurdum eſſe facilè demonſtratur. Etenim, Deum ad illas actiones concurrere, eſt ipſas unà cum homine operari; Deus cum homine operari nequit, niſi cum homine operari velit; & haudquaquàm poſſibile eſt, ut Deus cum homine operetur, niſi homo cum Deo operetur: quid verò magis abſurdum eſt, quàm Deum lege ſuâ hominem ad non-operandum cum ipſo obligare, & tamen velle operari cum homine? Duplex hîc abſurditas occurrit; altera eſt, quòd Deus hominem ad id, quod ipſi impoſſibile eſt obligat;

cùm

cùm enim Deus velit operari cum homine actiones legi ſuæ adverſas, & impoſſibile ſit hominem ipſas non operari cum Deo, quandò Deus ipſas cum homine operatur; Deus, hominem ad iſtas actiones unà cum ipſo non-eliciendas obligando, ad id, quod homini impoſſibile eſt, hominem obligat: altera, quòd maxima foret Dei imprudentia. Nam, *Legiſlatoris* nulla imprudentia major eſt, quàm velle id facere, ad cujus oppoſitum obligat. Si rex quiſpiam mandaret, ut ſubditi non furarentur cum ipſo, & ſtatueret nihilominùs cum ipſis furari, de ejus inſipientiâ haud dubitaretur; nec minor foret inſipientia, ſi Deus mandaret, ut actiones legi ſuæ adverſæ ab hominibus unà cum ipſo non perpetrarentur, & tamen illas ipſas cum hominibus operari decerneret. Verum quidem eſt, quòd perſona prudenter obligans non ſemper vult id, ad quod obligat,

obligat, aliàs homo nunquam peccaret; quoniam Deus ipsum ad non-peccandum nunquam non obligat; sed persona prudenter obligans nunquam vult id, cui contrarium est id, ad quod obligat. Ut hæc veritas magis innotescat, animadvertendum est, quòd hominem obligari, putà ad non-operandum hodiè, est ipsum debere non-operari hodiè, & quòd Deus hominem ad non-operandum hodiè obligare non potest, nisi velit ut homo debeat non-operari hodiè; & supponemus Deum obligare hominem ad non-operandum hodiè, velle tamen operari hodiè cum homine, quod velle nequit, nisi velit etiam ut homo hodiè operetur. Ecce prudentiam personæ obligantis! Vult Deus, ut homo debeat non-operari hodiè, & tamen vult ut homo hodiè operetur. Ad hanc duplicem absurditatem accedit & tertia, quòd scilicet Deus erit Author ejus, cujus

jus est ultor. Est enim ultor earum actionum, quæ cum lege suâ pugnant, atque ipsarum causa particularis est, seu Author, ut *Heereboordus* hîc loci confitetur. Quòd si dicat Deum esse ipsarum Authorem, sed non quatenùs cum lege Dei pugnant, & hominem esse ipsarum Authorem, quatenùs cum lege Dei pugnant, Deum denique punire hominem tantùm propter ipsas, quatenùs cum lege Dei pugnant; contrà, creatura nonnunquam legem Dei ignorat, inter peccandum rarò de ipsâ cogitat, & si inter peccandum de ipsâ cogiret, rarissimè ideò operatur, quia operatio legi Divinæ adversatur; Deus verò legem à se latam nunquam non animadvertit: quocircà, Deus potiùs quàm homo causa est ut plurimùm actionum, quatenùs cum lege Dei pugnant. Præterea, hæc actionum repugnantia cum lege Divinâ, est vel positivum quid, vel privatio; si positivum quid,

quid, tum ex ſententiâ *Heereboordi*, Deus non minùs, quàm homo illius cauſa eſt; ſi verò ſit privatio, nec à Deo nec à creaturâ cauſabilis eſt; atque ita, creatura non magis, quàm Deus erit actionum, quatenùs legi Divinæ adverſantur, cauſa. Quod verò repugnantia illa privatio non ſit, probatur: ſi enim ſit privatio, eſt privatio conformitatis cum lege Divinâ, ſed illius conformitatis privatio non eſt, ergò &c. *minor* probatur, quoniam privatio eſt abſentia rei, quæ debet, ſaltem poteſt ineſſe, ſed conformitas illa cum lege divinâ non poteſt ineſſe actionibus, quę cum illâ lege pugnant, quoniam lex illa adverſùs iſtas actiones, ante ipſas actiones lata fuit, atquè ideò impoſſibile eſt, ut illi legi conformentur. Si verò dicatur, quòd eſt mera conformitatis negatio; cur negatio rei, quæ dari non poteſt, creaturæ adſcriberetur, eíque vitio verteretur? An Deus hominem punit

propter

propter actiones, quia non sunt tales, quales ipsas esse impossibile est? Ex sententiâ verò, quæ Deum *concursu particulari* ad actiones legi Divinæ repugnantes concurrere, seu Deum esse causam illarum particularem, docet, non solùm Deum imprudenter & ad impossibilia obligare, eúmque esse Authorem ejus, cujus est ultor, (ut modò demonstravimus) sed etiam malitiam Deo tanquam Authori imputandam esse, rectissimè concluditur. Argumentum autem adversùs *concursum particularem*, à malitiâ desumptum, ab *Heereboordo* proponitur in hæc verba: *Qui est causa particularis istarum actionum* (quæ scilicet cum lege Dei pugnant) *quæ cum malitiâ sunt conjunctæ, quas malitia sequitur ac concomitatur, is est author peccati: atqui Deus, ex nostrâ sententiâ, est causa particularis*, &c. *ergò* &c. Responsi summa hæc est: Deus est causa entitatis actionis, sed malitiæ,

itiæ, creatura, quia ei *præfixa est lex & regula ad actum oppositum.* Seu quod eodèm recidit, quicquid creatura operatur, operatur & Deus, Deus verò non peccat operando, quia non operatur contra legem sibi vel à se, vel ab alio præfixam; sed creatura operando peccat, quoniam operatur contra legem sibi à Deo præfixam. Verùm, actum esse positivè malum. *Anim. Medel.* L. 2. c. 16. necnon actiones nonnullas prohiberi, quia malæ sunt, seu non ideò tantùm malas esse, quia prohibentur, ibidem c. 15. fusiùs demonstravimus. Argumentis, quibus alterutrum probavimus, hoc *Professoris* responsum confutatur; quocircà eò *Lectorem* relegamus. Hìc loci tantùm observamus, quòd tenore istius responsi, Deum, quamvis quicquid facit creatura, faciat & Deus, &, si *concursus prævius* admittatur, faciat ut creatura faciat, non esse Authorem mali, nihil

nihil aliud est, quàm Deum nihil facere, quod ipse prohibet nè ipse faciat; quod creaturæ etiam flagitiosissimæ competit, nulla enim creatura facit, quòd ipsa prohibet nè ipsa faciat. An sanctitas summa in hoc consistit, quòd ipsa sibi legem non præfigit, quódque propterea adversùs legem à se sibi præfixam agere non potest?

HEEREBOORDUS.

§ 3. Si Deus ut causa particularis concurrat ad entitatem specificam omnis actionis, ergo non tantum ad bonitatem sed & ad malitiam concurret ut causa particularis, quia tam malitia quam bonitas specificat actionem, cum sint oppositæ species. *Resp. hoc argumentum proficiscì ex falsa hypothesi, quasi, cum actio dividitur in bonam & malam, illa sit divisio generis in species: nihil minus: est enim*

enim divisio subjecti per adjuncta: bonitas & malitia distinguunt quidem actiones, ut adjuncta subjectum, sed non specificant eas, ut differentiæ specificæ genus; quod clarissimè hinc liquet, quia una eademque actio potest esse huic bona alteri mala, prout huic est non interdicta, alteri est interdicta: at una res non potest v. c. huic esse homo, illi bestia, etsi centenos indicat respectus: &, si esset illa divisio generis in species, cum actio dividitur in bonam & malam, bonitas & malitia essent utrumque aliquid positivum, quia illa, quæ specie opponuntur diversâ, utrumque sunt vera entia: at bonitas & malitia, cum non contrariè sed privativè opponantur, nec positivæ aut veræ species entis sunt, nec veras aut positivas species constituunt: atque ex hisce manifestum est, quàm ineptè philosophentur de concursu Dei, qui eum indifferentem faciunt, sic ut ad bonum & malum determinetur nunquam ad diversas specie actiones à voluntate

creatâ: cum 1. *neque concursus Dei sit indifferens,* 2. *neque bonitas & malitia diversas specie actiones constituant: sed unus idemque concursus Dei requiritur ad actionem aliquam, tanquam subjectum, quocunque demum accidente, sive bonitate, sive malitia morali affectum, producendum: loquimur de concursu & influxu in actiones naturales, qui unus est idemque in actiones tam bonas quam malas, sed utrobique determinatus & particularis ad actionem in specie atque individuo, talem ac talem in genere naturæ* præter *hunc* influxum particularem & determinatum *ad actionis Physicæ entitatem genericam, specificam, & individualem agnoscimus singularis gratiæ influxum &* concursum supernaturalem per modum principii & actionis *simul* in *actione* bona *qua bona, id est, terminatum in ipsam bonitatem. Itaque Deus respectu actionis, in malâ concurrendo nihil plus operatur quam in bona; aico*

respectu

respectu actionis, *quia utrobique genericam, specificam, individualem entitatem actionis non minus producit, quam creatura; sed vero in bona hoc amplius agit in concurrendo quam in mala, quod in bona non tantum præmoveat & concurrat cum causa secunda ad actionem, sed præmoveat insuper & concurrat influendo in ipsam bonitatem per auxilium supernaturale, per influxum specialis gratiæ: sed in actione mala, neque præmovet neque influit in malitiam, verum in actionem tantum.*

EXAMEN.

Si actio mala, ideò tantùm sit mala, quia prohibetur, uti statuit *Heereboordus*; actionis malitia posita est in difformitate, ut bonitas in conformitate cum lege Divinâ; ac proindè, cùm actio in bonam & malam dividitur, non est divisio *generis* in *species* suas, sed

potiùs *ſubjecti* in *adjuncta*, modò præcepta & prohibitiones, actionum *adjuncta* cenſeantur; & actionem in bonam & malam diſtribui, nihil aliud eſt, quàm aliam actionem præcipi, aliam prohiberi: aut ſi malitia actionis, ſit privatio, ut idem *Heereboordus* exiſtimat, ea ſpeciem actionis conſtituere nequit; ſed quaſdam actiones non malas eſſe ideò tantùm quia prohibentur, & malitiam non eſſe privationem, locis ſuprà citatis abundè demonſtravimus. Verùm, ſupponamus actiones omnes malas, malas eſſe ideò tantùm quia à lege prohibentur; & quæramus, cur plus ad bonam actionem, quàm ad malam exigeretur? *Calviniſtæ*, inter quos *Heereboordus* poſtremus non eſt, gratiam laudibus ad ſydera tollunt, & in ejus neceſſitate prædicandâ tantùm non luxuriant: ſed mundo fucum faciunt & incautis illudunt. Nam, actiones non niſi quatenùs a Deo vel præci-

præcipiuntur vel prohibentur, bonas esse vel malas docendo, arbitrari se, nisi legitimæ sequelæ vim prorsùs ignorent, majus auxilium ad actiones bonas, quàm ad malas haud exigi, demonstrant. Lex cùm præcipiens tum prohibens, actioni, quæ vel præcipitur vel prohibetur, omninò extrinseca est, & in eâ neutra ponit quidpiam; atque ideò non alius influxus requiritur ad actionem bonam, seu ad actionem, quæ præcipitur, quàm qui ad actionem malam, seu ad actionem, quæ prohibetur, sufficit. Et quidem, si actio bona plures influxus, quàm mala postularet, præceptum difficultatem, & prohibitio facilitatem operandi crearet. Eò enim faciliùs operatur creatura, quò pauciores, eò difficilius, quò plures ad operandum exiguntur influxus. Sed, ut quàm vanus sit atque ridiculus hic in ipsam bonitatem influxus terminatus, quem malitiæ de-

negat *Professor*, porrò appareat; dicimus, quòd quemadmodùm influxus, qui ad albedinis productionem sufficit, ad ejus quoque similitudinem cum omni præcedente albedine, ut & ejus dissimilitudinem cum omni nigredine præcedente, sufficit: ita præsuppositâ lege vel præcipiente vel prohibente, influxus ille, quo entitas actus producitur, ad actus vel difformitatem vel conformitatem cum lege præcedente satis est. Si enim actus edatur, & lex præcedat, quæ ipsum præcepit, ipsum legi non esse conformem, seu ipsum non esse bonum, planè impossibile est, quod tamen haudquaquàm impossibile foret, si præter influxum ad productionem entitatis actus necessarium, alius influxus, qui ad ipsam bonitatem terminaretur, esset necessarius: &, si actus edatur, & lex præcedat, quæ ipsum prohibuit, ipsum non esse legi difformem,

seu

seu ipsum non esse malum, simpliciter itidem impossibile est. Atque ita, si Deus ad actiones bonas & malas concurrat, tam ad malitiam, quàm ad bonitatem concurrit, quia concurrendo ad actiones malas, tam producit actiones, quæ prohibentur, quàm concurrendo ad bonas, producit actiones, quæ præcipiuntur. Utinam *Heereboordus* tam *argumenta*, quàm *influxus* suos multiplicâsset.

HEEREBOORDUS.

V. Ut tandem huic & præcedentibus de concursu Dei disputationibus finem imponamus, atque omnem errandi ansam præcidamus, quomodo concursus Dei dici debeat generalis, specialis, universalis, particularis, breviter proponemus. Concursus generalis *est is, quem Deus largitur omnibus creaturis, ad omnes ipsarum*

actiones, qua actiones, peragendas : ſpecialis, *quem Deus largitur quibuſdam duntaxat, idque ad actiones bonas, qua bonas, perficiundas. Uterque concurſus eſt* particularis, *neuter* univerſalis : *unus terminatur ad actionem non tantum, qua actionem in genere, ſed qua talem in & ſpecie in individuo; alter terminatur ad bonitatem non tantum in genere, ſed hanc in ſpecie & in individuo. Si quis, aut concurſum generalem ad actiones, aut ſpecialem ad bonitatem earum, velit vocare univerſalem, quia generalis ad omnes actiones, qua actiones, ſpecialis ad omnem bonitatem extenditur, per me licet, neque quicquam culpo, ita dici* ratione objecti *concurſum Dei* univerſalem : *ſed cum iſta univerſalitas transfertur ad ſignificandum* modum concurrendi *in Deo, quaſi concurrat tantum actione indifferenti, generica, communi, indeterminata, contrahibili, & determinabili ad hanc aut illam actionem per cauſam ſecundam,*

dam, peſſimè dicitur concurſus Dei univerſalis, *neque ferenda eſt iſta denominatio, quæ tot errores peperit per univerſam & Theologiam & Philoſophiam : & talis ac tali modo univerſalis concurſus figmentum eſt ac commentum cerebri humani.*

Ut *Heereboordus* ſuis de *concurſu* Diſputationibus, ita & nos *Examini* finem imponimus; tantùm repetitionibus *Lectorem* onerare nolumus, eúmque obnixè rogamus, ut priuſquàm ad judicandum de noſtrâ vel adverſâ ſententiâ, accedat, præconceptas omnes hâc de re opiniones, ab educatione, Authorum multitudine, antiquitate fucatâ, vel ſanctitatis ſpecie hauſtas ac derivatas exuat, & argumentorum, quæ in alterutrius ſententiæ favorem adducuntur, momenta unicè perpendat.

AMICO

AMICO SVO,
JOHANNI RAWLINO.

Nihil libentiùs reminiſcimur, aut frequentiùs, quàm quæ luſimus pueri, *quibuſq́* Colluſoribus. *Habet ſiquidem innocentior illa ætas & quod amet, & quod averſetur: Si igitur ea demùm firma & durabilis cenſenda ſit amicitia, quam*

quam modius ſalis *condîerit*; *noſtra*, *jure optimo audiet firmiſſima*, *quam à teneris inchoatam unguiculis*, *multa dies*, *& morum ſimilitudo fermentaverit*. *Quòd ſi tanti apud* Nos *eſſent* Amicorum paria, *quanti apud* Veteres, *nullus dubito*, *quin nos quoque* Theſeo *&* Perithoo, Oreſti *&* Pyladi, *annumeraret Poſteritas*. *Cùm præſertim*, *quod illis accidit*, *nulla unquam labecula amicitiam noſtram infecerit*. *Verùm hæc licèt magni*, *ut debeo*, *faciam*,

faciam, hoc tamen Amicitiæ noſtræ, inter præcipua, gratulor, quòd per totum iſtum rerum Britannicarum *turbinem, idq; cùm ad latrocinium planè ſpectarent &* πανωλεθρίαν, integritati, *non minùs quàm* prudentiæ *conſulueris. Poſterioris naufragium quandoque fecerunt* Optimi; *prioris jactura, in* virum *cadit non niſi* peſſimum. *Sed, per me obducatur cicatrix. Habet enim, ut* vulnera, *ita & proprios Reſp.* Medicos. *Id tantùm nunc agitur,*

gitur, ut mutui amoris, & benevolentiæ in te nostræ, aliquod saltem extet, si non monumentum, *at profectò* testimonium. *Quod hic inserendum duxit*

Amicitiæ & nominis

tui studiosissimus,

JO. STEARNE.

Ex Aulâ Trinitatis, Id. Septemb. An. Dom. 1660.